Restituiri

Pitești

Revistă-document a Centrului Cultural Pitești

Anul IX
Nr. 2 (21)/2011
Serie nouă

Primăria Pitești

Câteva considerații privind starea monumentelor istorice din municipiul Pitești

prof. dr. Cornel CARP

Cunoscând o dezvoltare masivă abia prin anii '60 ai secolului trecut, orașul nostru nu stă prea bine la capitolul monumente istorice. În orice caz, nu se compară cu alte orașe ce au tradiții ceva mai vechi. Monumentele din perioada interbelică sau mai vechi au fost demolate de comuniștii care, în anii ce au urmat nu prea s-au sinchisit să le înlocuiască cu altele, de ale lor. Ba chiar și cele două ridicate în epoca de „tristă amintire", respectiv cel închinat memoriei țăranilor căzuți pe timpul răscoalei din 1907 și statuia lui Nicolae Bălcescu au propria lor istorie, în ultimii ani părăsindu-și locația inițială nu fără oarece tulburări în conștiința concitadinilor. Important este că acum și-au găsit locul, aș spune eu, cel meritat. Pentru că actualul amplasament al statuii lui Nicolae Bălcescu o pune și mai mult în valoare. În același spațiu public central unde se află și statuia legendarului voievod Mircea cel Bătrân, de a cărui domnie se leagă întâia atestare documentară a Piteștiului. Aici se cuvine a fi menționat spiritul tolerant al edililor piteșteni în anii după Revoluție, păstrându-l pe marele revoluționar pașoptist la locul lui, așezat pe vremea când Argeșul era regiune și-i îngloba comuna natală care astăzi îi poartă numele și face parte din județul vecin, Vâlcea.

Monumentul țăranului din fosta Grădină Publică (Parcul 1907, pentru mulți dintre piteștenii de astăzi) are o istorie și mai zbuciumată. Consecvenți adevărului istoric, primarul Tudor Pendiuc și majoritatea consilierilor municipali, au luat curajoasa hotărâre de a reamplasa statuia marelui om politic I.C. Brătianu în Grădina Publică, acolo unde-i era locul mutând monumentul țăranului de la 1907 într-o altă locație, deloc rea, unde se află și în prezent. Însă au curs valuri de cerneală și s-a lăsat cu mari frustrări în relațiile dintre oamenii politici argeșeni de atunci. Singurul lucru care face din statuia venerabilului Brătianu un fel de struțo-cămilă este faptul că nici astăzi, după mai bine de trei ani, nu s-au desprins de pe vechiul soclu (căci s-a folosit postamentul „țăranului") basoreliefurile ce reprezenta simbolic lupta țăranilor din timpul răscoalei anului 1907. Una peste alta, curajoasa decizie luată de primarul Pendiuc, nu de guvernanții liberali, merită toată admirația și ne face să trecem cu îngăduință peste aceste mici imperfecțiuni. Apropo, chiar m-am așteptat ca liberalii să împânzească Piteștiul cu statuile marilor lor înaintași pentru că, sincer, aveau cu ce. Din păcate, nu s-au sinchisit, mărginindu-se la câte un parastas la cavoul înnegrit de vreme și cu miros de mucegai, de la Florica.

Pentru a nu părăsi spațiul public central, să spunem câte ceva și despre pe nedrept uitata Biserică cu Ceas, ce se afla pe atunci de-a curmezișul bulevardului central ce leagă Teatrul „Al. Davila" de Biserica „Sf. Gheorghe".

În momentul când s-a reamenajat pasajul pietonal s-a ajuns prin săpături, cum era firesc, la fundația bisericii, ba chiar și la unele morminte situate prin preajmă. Și de aici, alte râuri de cerneală. Tot felul de propuneri, până la a se reconstrui ceva mai la dreapta, demolându-se blocul fostei cooperații care, la drept vorbind, arată ca o plombă prost pusă la o dantură și așa în mare suferință. Până la urmă n-a rămas decât un panou ce amintește de vechiul monument și niște dale luminate noaptea, și ele de multe ori estompate de praful sau noroiul încălțărilor deșilor trecători. O vreme apăruse o replică din lemn a fostei biserici, opera, ce-i drept, nu prea reușită, a unui meșter popular anonim. Nu știu ce s-a întâmplat, un timp bisericuța fiind acoperită cu o foaie de cort de la armată, după care a dispărut complet.

Ar fi fost creștinește, după cum prevede, din câte știu, și canonul bisericesc ca pe locul sfânt al vechiului altar să se ridice o troiță. Însă și aici a apărut o problemă: chiar pe acel loc se înalță astăzi un falnic brad, pin sau molid, ce-o fi, iar troglodiții de la Mediu nici nu vor să audă de sacrificarea sa. Iar Biserica, cum e ea, ca întotdeauna, înțelegătoare cu autoritățile, se mulțumește cu palidele dale ce definesc conturul fostului lăcaș de cult.

Hai să nu tulburăm prea mult apele și să ocolim magazinul Trivale, foarte arătos pe dinafară în noile sale haine si să traversăm pasajul de la Institutul de Proiectări pentru a coborî pe cunoscuta stradă Crinului. Cunoscută, pentru că de aici se află, la doi pași, Piața Centrală a orașului, zisă și Ceair. Ceea ce în turcă înseamnă „loc de pășune", fapt confirmat de un bun prieten, piteștean get-beget care îmi povestea că prin anii '60 acolo era un câmp plin de smârcuri unde pășteau caii. Să ne oprim la Monumentul Eroilor Războiului pentru Independență 1877-1878, de departe cu cea mai spectaculoasă istorie. Amplasat inițial în zona centrală a orașului, undeva în părculețul din fața B.C.R., a fost trecut pe lista neagră de comuniștii care, oricât ar fi fost de patrioți și oricât cuvântul independență i-ar fi atins la coarda sensibilă, nu se puteau împăca cu gândul că principele Carol ar fi comandat vitejii ostași români la Plevna, Rahova și Vidin. Drept urmare, l-au demolat. Faptul că nu s-a distrus se explică doar că era din piatră de Albești, fără utilitate practică. Dacă ar fi fost de bronz masiv, precis ar fi fost o interesantă amintire, ca multe altele. Și mai e un aspect care nu trebuie trecut cu vederea. Printre „culturnicii" anilor '50 au fost și unii cu simțul istoriei, al valorii și de ce nu, al moralei. Datorită lor admirăm azi picturi originale vechi de secole ascunse sub un strat de var, clădiri de patrimoniu (care azi se demolează) și multe monumente, printre care și cel de care pomenim. După demolare, acesta a stat „aruncat" undeva prin curtea muzeului ani de zile. Noroc cu vizita unei delegații din Bulgaria. Înainte de plecare, normal,vecinii noștri s-au documentat și ei, ce legături ar putea exista între Pitești și orașul lor. Și au găsit probabil într-o lucrare mai veche că în Pitești s-ar afla un monument închinat participării argeșenilor la războiul ruso-turc din anii 1877-1878 care și pentru ei a dus, în cele din urmă, la obținerea independenței. Astfel, și-au exprimat dorința de a vizita acel monument și a depune o coroană de flori. Cum nu mai erau multe zile până la sosirea bulgarilor, autoritățile locale au intrat în alertă maximă. Unde-i monumentul?, a întrebat primul secretar. L-am păstrat, tovarășe prim secretar, a răspuns, probabil plin de mândrie, directorul muzeului. Să fie urgent amplasat la locul lui! Și au început febril lucrările. Un activist mai zelos și dornic de afirmare a mers imediat la tovarășul prim: e un monument burghezo-moșieresc, tovarășe prim. Nu putem să-l amplasăm la locul lui, adică chiar în centrul orașului. Ar fi bine să-l așezăm undeva în orașul vechi, mai la dos, pe strada Crinului, de exemplu. A stat tovarășul prim și a reflectat preț de câteva minute: să știi că ai dreptate, tovarășe! E bună ideea. Te felicit pentru inițiativă! Și așa a ajuns monumentul eroilor pe strada Crinului. Între timp, la tovarășul prim a mai venit și arhitectul care răspundea de reamplasarea sa. Tovarășe prim secretar, e prea înalt!Vă propun să-l mai scurtăm cu cel puțin un metru. Da, sunt de acord. Vedeți, tovarăși, s-a adresat tovarășul prim celor ce-l însoțeau în vizita la monument, asta înseamnă gândire comunistă! Te felicit, tovarășe arhitect. Totul a fost gata când au sosit bulgarii. Depunerea de coroane s-a desfășurat conform protocolului. Gurile rele spun că după vizită activistul a mers din nou la tovarășul prim propunându-i demontarea monumentului. De data aceasta, tovarășul prim nu a mai fost de acord: Dacă l-ați „curățat" (se referea la îndepărtarea inscripțiilor despre rege) lăsați-l. La Plevna doar au luptat țăranii! Ei bine, între timp, comuniștii s-au mai deșteptat, ba chiar au început să mai zică și de bine despre „neamțul" Carol I, a venit și „revoluția" care a adus altă istorie. Monumentul nostru a rămas însă tot pe strada Crinului și tot mutilat de arhitectul zelos. Autoritățile de azi îl îngrijesc cu atenție, ba chiar înaintea unor memorialuri când se depun coroane vopsesc acvila cu bronz auriu, din acela cu care dădea bunică-mea pe plita de la sobă înainte de Paște, să arate frumos.

Oare de cât curaj ar trebui să dea dovadă actualii edili ai urbei noastre pentru a reașeza acest monument la locul lui, în părculețul din fața Finanțelor Publice? Poate, astfel, îndrăgostiții de azi, în urma dispariției „ceasului" de la Trivale își vor da întâlnire „la monument", așa cum o făceau străbunicii lor prin anii '30.

Muzeul Județean Argeș

Pentru că tot ne-a rămas ceva timp, vă propun să mergem și să admirăm și statuia cunoscutului om de cultură Ionescu-Gion, aflată în curtea Colegiului Național „I.C. Brătianu". Pentru aceasta nu trebuie să intrăm în curtea prestigioasei instituții, e suficient să mergem în stația de autobuz, statuia fiind amplasată chiar lângă gardul fostului liceu. O carte poștală veche ne prezintă locul unde se afla soclul acestei statui: în fața fostei Prefecturi, azi Muzeul Județean de Istorie. Cineva a „salvat" și această statuie de furia comunistă, așa a ajuns ea în curtea liceului căruia marele om de cultură de la începutul secolului trecut i-a fost profesor și i-a lăsat prin donație, după moartea sa, o mare parte din valoroasa sa bibliotecă. Cum îi cinstesc memoria urmașii săi se poate vedea lesne, în jur strângându-se zilnic diverse gunoaie de care călătorii grăbiți să urce în autobuze se debarasează de ele. Ce argumente le-ar trebui dascălilor de la celebrul liceu să purceadă la montarea statuii, dacă nu la vechiul amplasament (pentru aceasta domnii consilieri municipali trebuie să achieseze și să voteze), măcar undeva la intrarea în colegiu, eventual lângă bustul revoluționarului Nicolae Bălcescu, al cărui nume l-a înlocuit pe timpul comunismului pe cel al ctitorului, I.C. Brătianu.

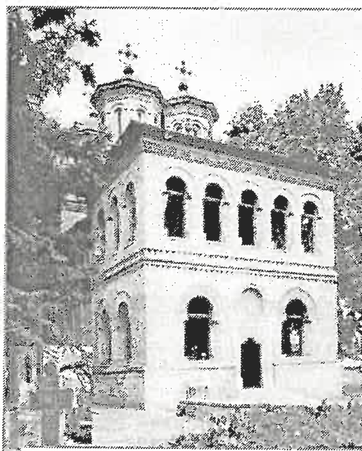
În sfârșit, să mai facem câțiva pași până în Gura Trivăii unde, la intrarea în Școala Militară, se află un alt monument „toaletat" de autoritățile comuniste. Aici se afla, acum mai bine de o sută de ani, monumentul eroilor din Regimentul 6 artilerie participanți la cel de-al doilea război balcanic (1913) în urma căruia România a alipit Cadrilaterul (vechea Silistră, pomenită de Mircea cel Bătrân). „Toaletarea" a constat în înlocuirea de pe soclu a vechiului monument cu... statuia lui Tudor Vladimirescu. Vă înțeleg nedumerirea, și de aceea încerc să v-o risipesc cât mai repede. După cel de-Al Doilea Război Mondial, „celebra" divizie „Tudor Vladimirescu", formată din foști prizonieri de război căzuți pe frontul antisovietic, pentru a lupta împotriva armatei române (din fericire, Dumnezeu ne-a ferit de această cruntă dezonoare), a stat câteva luni după terminarea războiului în cazarma actualei școli militare. Și aici ar fi de făcut ceva, nu? Poate ne citește și cineva de la Filiala Argeș a Societății Naționale „Cultul eroilor". Tot respectul pentru acțiunile membrilor acesteia, ar fi o puternică lovitură de imagine dacă s-ar implica în refacerea vechiului monument. Iar bustul lui Tudor Vladimirescu să fie donat Primăriei, care să-l reamplaseze eventual în cartierul care-i poartă numele.

În sfârșit, facem un ultim popas la Poarta Eroilor, pe unde se intră astăzi la Arhivele Militare, aflate în fosta cazarmă a celebrului Regiment 4 Infanterie care n-a fost război de la 1877 încoace la care să nu participe cu glorie. Aflat acum câțiva ani într-o avansată stare de degradare, este meritul primarului Tudor Pendiuc și a celorlalți edili care s-au implicat în mod exemplar ca monumentul să se prezinte așa cum arată astăzi, o emblemă adevărată a orașului, admirată de toți cei ce-i trec prin preajmă, localnici sau turiști, în drum spre nu mai puțin celebrul Parc Trivale. Închei cu speranța că se va face și în această problemă atât de necesara reparație morală.

Sic transit gloria mundi: amintiți-vă de noi!

prof. Marin TOMA

Motto: *Străine ce treci pe aici, te du și vestește Spartei:*
Morți noi zacem după ce legilor ei ne-am supus.
(epigrama lui Simonide de la Termopile)

Biserica Domnească Sfântu Gheorghe

Urma civilizației nu dăunează decât monumentelor – spunea Mircea Eliade. Fiecare societate, fiecare comunitate locală, mai ales acum, în epoca globalizării, acum, în epoca relativului, a lui „se poate oricum" sau „merge și așa", acum în epoca în care ne asemănăm în mediocru; prin fiecare dintre noi este datoare să se diferențieze în meritoriu pentru ca împreună să ne prezentăm în fața celor care ne privesc și ne analizează așa cum suntem, cu bune și rele. Suntem datori să-i facem pe ceilalți să ne aprecieze sau să ne disprețuiască, dacă ei așa consideră, dar niciodată să ne ignore. Avem obligația de a ne proteja valorile culturale, de a le întreține și de a le promova. Înainte de toate, avem obligația de a le cunoaște, de ni le însuși, de a rezona sufletește cu fiecare dintre ele.

De-a lungul evoluției societății umane au existat diverse forme de organizare statală, cuprinzând nenumărate alte subdiviziuni. Județul Argeș este în prezent una dintre ele. Acest tărâm geografic, politic, economic și administrativ este totodată și un spațiu cultural, unul în care obiceiurile și tradițiile se găsesc aproape la tot pasul. Dar, oare, câți dintre noi, cei care îi respirăm aerul în fiecare zi, suntem conștienți de importanța și frumusețea monumentelor sale?

Potrivit legii nr. 422/18 iulie 2001 privind protejarea monumentelor istorice, noțiunea de monument istoric se atribuie bunurilor imobile, construcțiilor și terenurilor situate pe teritoriul României sau în afara granițelor, proprietăți ale statului român, semnificative pentru istoria, cultura și civilizația națională și universală. În acest sens, autoritățile statului român sunt responsabile pentru întreținerea, protejarea și promovarea monumentelor istorice. Cu toate acestea, în afara acelor persoane care ocupă vremelnic funcții în aparatul de stat, suntem cu toții responsabili de monumentele care ne definesc și care ne afirmă identitatea.

Printr-un alt ordin, al Ministerului Culturii și Cultelor, nr. 2314/8 iulie 2004, a fost aprobată lista monumentelor istorice, împărțită pe județe (lista poate fi accesată on-line la adresa http://www.inmi.ro/lista.html, iar monumentele din Argeș, la următoarea: http://www.inmi.ro/lmi/arges.pdf). Este de datoria noastră să aducem în atenția publicului cititor existența listei și să-l rugăm să meargă mai departe pe firul istoriei și al pasiunii pentru cultură și să încerce să afle mai multe informații și să viziteze cât mai multe dintre monumentele județului Argeș.

Acest fir istoric începe de undeva din trecut, cu așezările de la Râncăciov și Popești care datează din eneolitic și cu necropolele tumulare de incinerație de la Miloștea și Câmpulung Muscel, datând din epoca bronzului. Din perioada romană păstrăm limesul transalutan cu castrele sale dintre care amintim Jidava, Urlueni și Purcăreni, Brazda lui Novac și excepționalul complex arheologic de la Cetățeni. Pășind pe firul acesta istoric spre Evul Mediu întâlnim o adevărată comoară spirituală românească ce ni se înfățișează prin mânăstirile și bisericile de o valoare de netăgăduit de la Aninoasa (1677-1729), Băjești (1666), Bălteni (1816), Bărbălani (1790), Bârlogu (1815), Bohari (1641), Brădetu (sec. XV), Țițești (1532), Câmpulung Muscel (Negru-Vodă: sec. XVII, Bărăția: sec. XIII, Sf. Ilie: 1626), Curtea de Argeș (Biserica Episcopală: 1512-1517, Biserica Olari: ante 1687, Sf. Nicolae Domnesc: 1351-1370), Mioveni (Vieroși: 1571-1573), Glavacioc (sec. XIV), Pitești (Sf. Gheorghe: 1656, Sf. Treime Beștelei: 1654, Sf. Vineri: 1827, schitul Trivale: sec. XVII-XIX) etc. Periegheza noastră poate continua de la curtea domnească din Curtea de Argeș, trecând pe la curtea lui Mareș Băjescu, pe la conacul Goleștilor, pe la casa lui Istrate Micescu, pe la reședința Brătienilor și vizitând rând pe rând toate celelalte curți și conace boierești care sunt presărate pe întinsul județului Argeș precum florile primăverii.

Autoritățile locale județene au elaborat un document care inventariază situația exactă a acestor monumente, atât juridic, cât și din punctul de vedere al stării de conservare și împărțind județul în funcție de densitatea monumentelor istorice au creat zece zone și posibile circuite istorice. Aceste circuite istorice sunt prezentate pe larg cu informații istorice și cu imagini (http://www.cjarges.ro/upload/atachments/15634_Anexa%20P15.pdf).

Au fost vremuri când le-am distrus pentru a le reface, au fost timpuri când le-am dărâmat ca să ne construim un viitor mai frumos, mai bun, fără să ne dăm seama că un viitor nu se construiește prin anularea și uitarea trecutului. Cine sunt vinovații? Cei care au făcut acest rău? Eu zic că suntem vinovați și noi cei care puteam să facem ceva și nu am făcut-o. Începând de astăzi, începând de acum, situația aceasta trebuie să se schimbe. Prin fiecare monument al județului Argeș, strămoșii noștri ne strigă să ne amintim de ei... Îi aude oare cineva?

Șlefuirea materiei și conservarea timpului

dr. Mihaela STĂNCIULESCU

„Am șlefuit materia pentru a afla linia continuă. Și când am constatat ca n-o pot afla, m-am oprit; parcă cineva nevăzut mi-a dat peste mâini."
Constantin Brâncuși

Într-o vreme când prețuirea valorii a devenit pentru mulți dintre contemporanii noștri o figură de stil, sintagma cea mai potrivită, când vine vorba despre monumente, ar fi *ce ne mai trebuie...*

Traversând imperturbabil epocile, impasibile la trecerea timpului, dar nu o dată supuse capriciilor regimurilor politice, operele de sculptură sau de arhitectură destinate să perpetueze amintirea unei personalități ori semnificația unui eveniment ne transmit mesaje despre vremuri tulburi sau înălțătoare.

În mâinile și sufletul artistului care le-a conceput, ale sculptorului care le-a creat sau constructorului care le-a ridicat, timpul a devenit daltă sau cărămidă, culoare sau altar, coloană sau prag.

Monumentul reprezintă o viziune, un limbaj, o exprimare dinamică în statornicia lui ce unește, cel mai adesea, sensibilul și spiritualul. De la albastrul de Voroneț și până la Coloana Infinitului, de la mânăstirea Bârsana la Poarta Sărutului, de la Sfinxul Bucegilor și până la Masa Tăcerii, de la casele memoriale din Liveni sau Ipotești și până la Ateneul Român sau Arcul de Triumf, monumentele românești, constituite în valori de patrimoniu național sau universal, s-au păstrat ca niște peceți de eternitate, întinse de la reprezentarea figurativă a specificului național până la dimensiunea pură a conștiinței naționale.

Monumentele sunt parte din existența noastră ca popor și reprezintă repere identitare mai necesare ca oricând, acum și aici, într-o vreme în care cultura și spiritualul sunt supuse riscului globalizărilor, aderărilor și integrărilor de tot felul.

Monumentele sunt ancore de stabilitate într-o vreme în care lumpenul devastează edificiul unei societăți ce devine tot mai dezorientată, sub asaltul unor agresiuni felurite și fără precedent la propria identitate. În aceste convulsii ale unei lumi care-și pulverizează sistematic valorile, este explicabil de ce multe dintre monumentele pe care le avem, care ne reprezintă și care ne dau o identitate, riscă să se piardă în uitare și degradare.

Monumentele continuă să sufere agresiuni ireversibile, iar noi ne dovedim incapacitatea politico-socială și inabilitatea administrativă de a ne conserva configurația peisajului tradițional, lăsându-le într-o stare avansată de degradare sărăcind, în acest fel, contribuția noastră la diversitatea culturii europene.

Din cele peste 20.000 de monumente istorice din România, un număr mult prea redus a fost restaurat, ritmul lent fiind determinat atât de lipsa fondurilor alocate și de inexistența unei infrastructuri funcționale calificate în domeniul restaurării, cât și de precaritatea reglementărilor normative în materie.

Arta, în general, și cea monumentală în particular, imprimă comunității pe care o înnobilează o identitate și o bucurie aparte, ce pot fi plămădite numai într-o retortă de echilibru și pace sufletească, de renunțare la sine și îndemn la reflecție. Absența acestora explică de ce în România contemporană este tot mai greu de înălțat monumente și mult mai greu de conservat sau de restaurat cele pe care le mai avem.

M-a fascinat dintotdeauna și pentru totdeauna Coloana Infinitului, un monument în care cred că ne regăsim noi, ca români, o capodoperă care ne îndeamnă, ne dojenește și ne cheamă la înălțare. O operă de artă născută dintr-o lacrimă și o atingere a nemărginirii. O miraculoasă cuprindere a infinitului într-un finit, ce parcă stilizează, și acela, desene figurative de pe covoarele oltenești. O curgere nesfârșită a timpului printr-un număr finit de clepsidre, o redare a veșniciei în legătura noastră dintre cer și pământ. O verticalitate care îndeamnă la reflecție asupra prăbușirii în neputința a demnității noastre în ultima vreme. O unduire pe verticală a spațiului mioritic al lui Blaga, ce trece imaginar pe sub Poarta Sărutului, poposind pentru o respirație la Masa Tăcerii, potolind pulsările gândului între neliniște și incertitudine.

Monumentul eroilor din Războiul de Independență

A construi monumente este un verb uitat sau din ce în ce mai greu de conjugat la timpul prezent. Pentru păstrarea și perpetuarea istoriei, construcția noului trebuie însoțită de restaurarea și conservarea vechiului.

Lege și fărădelege în restaurare

Restaurarea reprezintă o operă culturală importantă, este, în esența sa, un demers creator și artistic, dar care încorporează deopotrivă și multă știință pură. Un proiect de restaurare presupune cunoștințe temeinice de chimie, fizică, etiopatogenie (tipuri de degradări), microbiologie, teologie (pentru majoritatea restaurărilor se fac pentru monumente legate de religie), iconografie, desen, culoare și

lista poate continua. Restaurarea mănăstirii Voroneț, care a durat aproape 20 de ani, a început, pe exterior, în anul 1980, pentru ca în interior să demareze în anul 2000. Întreg ansamblul a fost restaurat în totalitate în anul 2008, odată cu finalizarea interiorului, când monumentul a împlinit 520 de ani de existență.

Restaurarea nu înseamnă reparare sau refacere, ci protejare și repunere în valoare. Este o operațiune extrem de pretențioasă și solicitantă, are dezavantajul că nu aduce beneficii sau câștiguri materiale imediate, dar virtutea de a reda prezentului temelia viitorului. Fie că este vorba de monumente de arhitectură sătească sau de construcții emancipate, cu toate fac parte din cultura, tradiția ori arhitectura noastră, astfel încât protejarea ori, după caz, restaurarea lor devin obligații imanente unei responsabilități naționale indiscutabile.

În materie de restaurare, aspectele de ordin practic și științific sunt acompaniate de cerințe de ordin juridico-administrativ. Cadrul juridic intern și internațional care reglementează activitatea de restaurare și conservare a patrimoniului corporal continuă să suporte numeroase actualizări.

Cel mai influent document internațional de conservare îl reprezintă Carta de la Veneția, „Carta internațională pentru conservarea și restaurarea siturilor și monumentelor". Acest act normativ codifică standardele de practică acceptate pe plan internațional pentru conservarea arhitecturii și siturilor, stabilește principiile de conservare bazate pe conceptul de autenticitate și oferă criterii pentru importanța menținerii contextului istoric și fizic al unui sit sau al unei clădiri. Potrivit Cartei, monumentele trebuie să fie conservate nu numai ca opere de artă, dar și ca dovezi istorice, în acest scop fiind stabilite principiile de conservare referitoare la restaurarea clădirilor cu componente din diferite perioade istorice.

Un alt document internațional care incumbă anumite obligații României, ca țară semnatară, este Convenția Europeană a Peisajului, adoptată în anul 2002 și a cărei aplicare continuă să întârzie, deși s-au împlinit patru ani de când suntem stat membru al Uniunii Europene.

Cea mai nouă reglementare în domeniu – publicată în prima decadă a lunii ianuarie 2011 – o constituie Programul de protecție și gestiune pentru monumentele istorice înscrise în Lista patrimoniului mondial UNESCO.

Structurat în cinci capitole, acest Program cuprinde: obiectivele generale privind protecția și gestiunea monumentelor istorice înscrise în Lista patrimoniului mondial UNESCO; descrierea și înțelegerea semnificației valorii universale a monumentelor istorice înscrise pe Lista patrimoniului mondial UNESCO; evaluarea măsurilor de protecție și gestiune a monumentelor înscrise pe Lista patrimoniului mondial UNESCO; sistemul de management al monumentelor și monitorizarea Programului de protecție și gestiune a monumentelor înscrise pe Lista patrimoniului mondial UNESCO.

Un document strategic național important pentru prezervarea patrimoniului cultural îl reprezintă Strategia în domeniul Patrimoniului Cultural Național, care are la bază ideea că patrimoniul este un factor important pentru păstrarea identității culturale și a valorilor naționale, pentru dezvoltare durabilă, coeziune și incluziune socială.

Portofoliul de acte normative privind protejarea monumentelor și a siturilor arheologice, a patrimoniului cultural național mobil și a patrimoniului imaterial a fost schimbat, modificat și completat periodic pentru a se ajunge, până la urmă, la o formă care să asigure corelarea Codului Patrimoniului Cultural Național cu Codul Construcțiilor în domeniul protejării patrimoniului imobil (monumentele istorice).

Integrarea zestrei noastre în ansamblul diversității patrimoniului european reprezintă un gest natural și benefic pentru întreg spațiul comunitar, reprezintă o incontestabilă valoare adăugată la tezaurul spiritualității comunitare.

Patrimoniul cultural imaterial reprezintă un creuzet al diversității culturale și un garant al dezvoltării durabile. Acest aspect foarte important a fost subliniat prin Recomandarea UNESCO asupra salvgardării culturii tradiționale și populare din anul 1989, prin Declarația Universală a UNESCO asupra Diversității Culturale din 2001 și Declarația de la Istanbul din 2002, adoptată la Treia Masă Rotundă a miniștrilor culturii.

Întreg spațiul cultural internațional este supus procesului de mondializare și de transformare socială care, pe de o parte, creează condiții pentru noi forme de dialog între comunități sau consolidarea celor deja existente, dar, în egală măsură, poate antrena acțiuni de intoleranță și amenințare cu deteriorarea, distrugerea sau chiar dispariția patrimoniului cultural imaterial, pe fondul lipsei resurselor de salvgardare.

Crearea, protejarea și salvarea patrimoniului cultural imaterial depind, în principal, de comunitățile locale, autohtone. Este vorba de responsabilitate internă, întrucât UNESCO a evidențiat faptul că nu există elaborat niciun instrument multilateral cu caracter obligatoriu, care să vizeze salvgardarea patrimoniului cultural imaterial. Reperele acestei responsabilități sunt incluse în Convenția din 17 octombrie 2003 (Convenția din 2003) pentru salvgardarea patrimoniului cultural imaterial, adoptată de UNESCO și ratificată de România în 2006.

Din corpusul de acte normative interne mai face parte și Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, cu modificările și completările ulterioare. Potrivit acestei legi, patrimoniul imobil este definit ca fiind alcătuit din monumente, ansambluri și situri istorice, fiecare din aceste categorii fiind definite, la rândul lor, aparte. Acestea sunt clasate în: grupa A (monumente istorice de valoare națională și universală) și grupa B (monumente reprezentative pentru patrimoniul cultural local).

O tipologie a monumentelor se regăsește și în Legea nr. 5/2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului.

Problematica patrimoniului constituie subiectul multor lucrări tehnice și de specialitate, datorate unor specialiști pasionați și devotați domeniului. De exemplu, în cursul lunii februarie 2011, a fost lansat primul volum, din cele patru anunțate ale lucrării „Patrimoniul Imaterial din România", realizat sub coordonarea acad. Sabina Ispas. Lucrarea reprezintă, în opinia Ministerului Culturii și Patrimoniului Național, „prima sinteză categorială a tuturor fenomenelor culturii tradiționale a românilor și minorităților din România". Acest prim volum acoperă „domeniul spiritual, forme de artă a cuvântului și expresii verbale tradiționale, folclor muzical și coregrafic, jocuri de copii și tineret, sărbători, obiceiuri, ritualuri, practici tradiționale de prevenire, combatere și vindecare a bolilor, meșteșuguri artistice, alimentație tradițională și limba română".

De la existența unui cadru legislativ și până la ceea ce arată realitatea efectivă a patrimoniului imobil este o mare diferență. Reevaluarea constantă a valorii monumentelor și instituirea unor categorii noi de monumente sunt obligații prevăzute de lege, dar aceste operațiuni teoretice rămân pe hârtie atât timp cât nu se alocă resursele materiale necesare în conservarea și restaurarea patrimoniului imobil.

Conform datelor avansate de Ministerul Culturii și Patrimoniului Național, în România un procent îngrijorător de monumente sunt supuse riscului: 30% sunt în pericol și 35% sunt degradate. Potrivit acestei autorități, „majoritatea monumentelor cu o valoare istorică, artistică sau arhitecturală se află în proprietatea publică și sunt administrate de diferite entități publice (din partea administrației publice locale sau administrației bisericești). Totuși, stakeholderii care ar trebui să aibă o importanță egală sunt comunitatea locală, biserica sau cultul implicat (în cazul monumentelor religioase), ONG-urile și reprezentanții sectorului privat".

Dincolo de principiile și deciziile politico-administrative, de politicile publice și sectoriale care contribuie la punerea în valoare a monumentelor istorice și promovarea diversității culturale, obligația noastră de cetățeni este să conștientizăm, să promovăm, să consolidăm și să respectăm actul de cultură și regimul juridic de protecție și conservare a monumentelor istorice și să contribuim la eforturile depuse de administrația publică în acest sens.

Monumentele Argeșului

Printr-un studiu interdisciplinar pentru punerea în valoare a monumentelor postat pe site-ul Consiliului Județean Argeș (www.cjparges.ro) a fost realizată o evaluare a monumentelor din județul Argeș. Scopul acestei activități a fost, pe de o parte, acela de a determina starea de conservare a monumentelor istorice existente pe teritoriul județului, iar, pe de altă parte, de stabilire a priorităților pentru punerea în valoare a patrimoniului existent.

S-a procedat, astfel, la delimitarea în zece zone, criteriul luat în considerare fiind gradul de accesibilitate către zonele stabilite, respectiv, infrastructura rutieră existentă în județ, cu drumurile naționale și județene:

Zona 1: Ștefănești, Călinești, Topoloveni, Leordeni, Bogați, Priboieni, Beleți-Negrești, Dobrești, Boțești;

Zona 2: Mioveni, Țițești, Davidești, Stâlpeni, Vulturești, Mihăești, Hârtiești, Poienarii de Muscel, Boteni, Cetățeni, Mioarele, Câmpulung, Stoenești, Valea Mare-Pravăț, Dragoslavele, Dâmbovicioara;

Zona 3: Mărăcineni, Micești, Dârmănești, Coșești, Bălilești, Vlădești, Schitu Golești, Aninoasa, Godeni, Berevoești, Bughea de Jos, Bughea de Sus, Albeștii de Muscel, Lerești, Rucăr;

Zona 4: Bradu, Oarja, Căteasca, Suseni, Rociu, Rătești, Teiu, Negrași, Mozăceni, Slobozia, Ștefan cel Mare, Cătanele;

Zona 5: Albota, Lunca Corbului, Costești, Stolnici, Buzoești, Hârsești, Ungheni, Recea, Bârla, Căldăraru, Izvoru, Miroși, Râca, Popești;

Zona 6: Moșoaia, Săpata, Vedea, Poiana Lacului, Băbana, Cocu, Uda, Ciomăgești, Cuca;

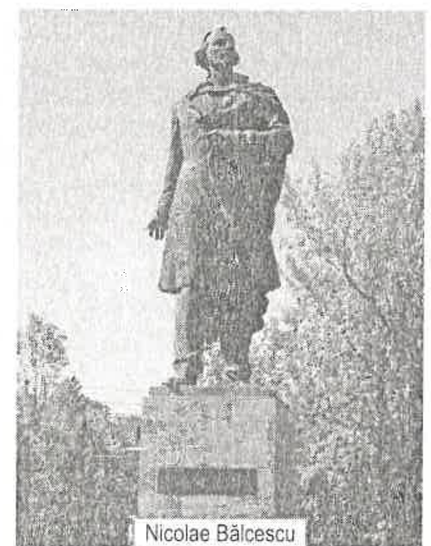
Zona 7: Budeasa, Mălureni, Mușătești, Brădulet, Nucșoara, Corbi, Domnești, Pietroșani;

Zona 8: Bascov, Merișani, Băiculești, Curtea de Argeș, Valea Danului, Valea Iașului, Albeștii de Argeș, Corbeni, Arefu;

Zona 9: Drăganu, Cotmeana, Morărești, Poienarii de Argeș, Ciofrângeni, Tigveni, Cepari, Șuici, Sălătrucu;

Zona 10: Pitești.

Conform listei monumentelor istorice, publicate pe site-ul Institutului Național al Monumentelor Istorice (www.inmi.ro), pe teritoriul Județului Argeș există un număr total de 1.018 monumente istorice, dispuse în 90 de localități.

Nicolae Bălcescu

În zona 2 se află cea mai mare densitate de monumente istorice – 29% din totalul monumentelor de pe teritoriul județului – urmată de zona 8, cu un procent de 14%, zonele 1 și 10 cumulează 11%, zonele 7 și 3 fiecare cu 9%, zonele 5 și 9 fiecare cu 6%. Zonele cu cea mai slabă concentrare de monumente istorice sunt 4 și 6, cumulând 3%, respectiv 2%.

Este o responsabilitate a societății în ansamblul ei și a fiecărui individ, în particular, de a-și asuma obligații concrete pentru conservarea și prezervarea întregului patrimoniu de cultură și spiritualitate. Conștiința acestor obligații se dezvoltă simultan cu promovarea și cultivarea interesului pentru istorie, cultură și artă monumentală, trezind generațiilor care urmează respectul și, deopotrivă, pasiunea de a descoperi ce înseamnă perenitatea prin șlefuirea materiei și conservarea timpului.

Vom exista ca popor atâta vreme cât nu ne vom pierde reperele identitare, iar cultura și spiritualitatea vor fi temelii ale edificiului unei societăți care trebuie să-și recapete simțul și ierarhia valorilor. Aceasta presupune redobândirea dragostei de țară, regăsirea drumului către carte și remodelarea simțului civic de la cele mai fragede vârste ale celor care vor fi viitorul acestui neam.

Nevoia de frumos

Jean DUMITRAȘCU

Nevoia de frumos este una dintre trebuinţele fundamental-umane. Încă de la apariţia sa pe scena istoriei, omul şi-a manifestat dorinţa de a-şi înfrumuseţa spaţiul în care trăieşte, de la menţinerea curăţeniei în locuinţa proprie şi construirea unor temple arătoase şi până la apariţia primelor statui de for public. Aşa au fost posibile cele şapte minuni ale lumii antice. La noi, Meşterul Manole visa la o mândră mănăstire, cum n-a mai fost alta. În epoca modernă, Le Corbusiere gândea la un oraş al statuilor.

Fiindcă oraşul este locul fuziunii dintre spaţiu şi timp. Spaţiul este stăpânul timpului, prin distribuţii arhitecturale şi urbanistice care sfidează trecerea, prin monumente, clădiri, plăci, ziduri, prin capturi de semnificaţii şi evenimente în memorii solidificate spaţial. Timpul, la rândul său, îşi aserveşte spaţiul oraşului, fie opunând stabilităţii viteza şi mişcarea, fie, dimpotrivă, scurtcircuitând dimensiunile extensiunii în intensiuni, ale întinderii în intensităţi, în emoţii şi sentimente. Oraşul frumos este oraşul pe care îl poţi contempla, este oraşul-tablou, oraşul-muzeu, oraşul-concert. Iar dacă istoria nu ţi-a lăsat moştenire un asemenea oraş, cum, din păcate, este cazul Piteştiului, cei care îl conduc au datoria să construiască un oraş frumos, pe coordonatele valorilor moderne. Pentru oamenii săi de azi şi de mâine. Simpozionul internaţional de sculptură face parte din această luptă pentru frumos!

Când, la 6 martie 2001, în aula Academiei Române a fost deschis oficial **Anul Brâncuşi**, decretat ca atare de UNESCO, nimeni nu se aştepta ca tocmai la Piteşti această omagiere să îmbrace cea mai frumoasă şi eficientă concreteţe. Dacă alţii au organizat colocvii şi expoziţii ori au publicate albume, în schimb, apparent în afara programului naţional, primarul municipiului Piteşti, dl Tudor Pendiuc, om al faptelor, a avut iniţiativa organizării unei tabere internaţionale de sculptură în spiritual cel mai pur brâncuşian: promovarea artei abstracte. A fost un act de curaj, într-o lume încă dominată de obsesia formelor clasice, o lume care încă nu înţelege de ce o lucrare a lui Brâncuşi, *Pasăre în spaţiu*, este pe locul al doilea în topul celor mai scumpe opere de artă, vânzându-se, în 2005, cu 27,5 milioane de dolari... Primarul Tudor Pendiuc a înţeles nu numai să solicite aprobarea Consiliului Local Piteşti şi să conlucreze perfect cu Centrul Cultural şi alte instituţii, dar a dat şi mână liberă artiştilor. Fiindcă, se ştie de la Wassily Kandinsky încoace, că: 1) fiecare artist este dator, ca spirit creator, să-şi exprime propria personalitate; 2) fiecare artist, ca fiu al epocii sale, este dator să dea expresia specificului acestei epoci; şi 3) fiecare artist, ca slujitor al artei, este dator să exprime prin artă specificul artei în general.

Şi a mai existat, atunci, un om pe care oraşul s-a putut bizui. Maestrul Gheorghe Iliescu-Călineşti. Considera arta o binecuvântare. A iubit oraşul Piteşti ca puţini alţii. A visat să dea o dimensiune spirituală oraşului Piteşti, a visat un oraş plin de statui şi monumente. A răspuns prezent cu entuziasm dlui primar Tudor Pendiuc şi dlui director Liviu Martin la prima ediţie a taberei internaţionale de sculptură de la Piteşti. Restul e istorie...

Aspecte din istoria localităţii Piteşti

Marius Remus GHERGHINA

Apariţia şi dezvoltarea Piteştiului au fost influenţate în mare măsură de amplasarea localităţii într-o regiune complexă, având o însemnătate istorică deosebită, cu factori pedoclimatici favorabili vieţii şi dezvoltării activităţii umane, iar intersectarea, în această zonă, a unor importante căi de comunicaţii şi vechi drumuri comerciale, asigurau legătura între toate provinciile româneşti[1].

Încă de la primele faze ale epocii vechi a pietrei, au fost descoperite în zona Piteşti unelte de piatră cioplită, integrate sistemului arheologic al României[2]. Totodată, actualul teritoriu al municipiului relevă etapele epocii noi a pietrei, în vatra oraşului Piteşti fiind găsite valoroase unelte, precum şi alte obiecte. De asemenea, vestigiile din prima perioadă a epocii fierului confirmă locuirea geto-dacilor pe teritoriul Piteştiului încă din etapa de definitivare a separării tracilor nord-dunăreni, faţă de ramura sudică a tracilor, astfel existenţa populaţiilor neolitice precum şi cea din epoca metalelor fiind pe deplin dovedită pe teritoriul de astăzi al municipiului Piteşti[3].

Istoria Piteştiului conferă numeroase dovezi privind continuitatea pe aceste meleaguri, existenţa vechilor aşezări cunoscând în urmă cu peste 2.500 de ani, precum şi în etapele următoare, o evoluţie neîntreruptă[4]. Dintre dovezile care atestă prezenţa geto-dacilor în zona Piteşti, sursele numismatice ocupă un loc deosebit.

În perioada daco-romană, ulterioară războaielor din 101-102 şi 105-106, actualul teritoriu al municipiului Piteşti a făcut parte din provincia romană Moesia Inferior, apoi din provinciile Dacia Inferior şi Dacia Malvensis[5]. Ulterior surselor numismatice romane clasice li sau adăugat monedele bizantine din sec. VI-VII, iar la începutul perioadei Evului Mediu, urme ale continuităţii pe aceste meleaguri au fost evidenţiate în fragmente ceramice găsite, asemenea izvoare arheologice şi numismatice datând din perioadele mai sus-amintite, susţinând ideea că vechimea Piteştiului ca aşezare medievală este cu mult mai mare decât precizează documentele domneşti scrise cunoscute până acum.

Este de remarcat faptul că, în anul 1988, s-au sărbătorit 600 de ani de la înscrierea localităţii medievale Piteşti într-un document oficial emis la 20 mai 1388 de Mircea cel Bătrân, domn al Ţării Româneşti, în perioada 1386-1418[6]. Toponimul Piteşti, întâlnit frecvent în documentele oficiale, a fost generat de situarea localităţii pe terasele, colinele şi văile versantului estic al Platformei Cotmeana, precum şi în lunca Argeşului, fiind considerat un loc ascuns, ferit, de altfel municipiul Piteşti fiind singura unitate administrativ-teritorială urbană din ţară care poartă acest nume.

Aşa cum am menţionat mai sus, începând cu secolul XIV, menţionarea localităţii Piteşti în izvoarele istorice apare tot mai des.

Până la începutul secolului XVIII, oraşul Piteşti a fost folosit deseori ca reşedinţă domnească temporară, aici fiind elaborate şi semnate diferite acte şi scrisori de către domnii Basarab cel Tânăr-Ţepeluş, Mihnea cel Rău, Vlad cel Tânăr. De asemenea, voievodul cărturar Neagoe Basarab, care a locuit şi la Piteşti, construieşte în localitate noi curţi, aici fiind semnate totodată numeroase documente oficiale. Totodată, mulţi domni şi dregători ai Ţării Româneşti deţineau la Piteşti sau în localităţile suburbane case, vii, mori.

În perioada domnitorilor Mihai Viteazul, Constantin Şerban, Constantin Brâncoveanu, aceştia au menţinut legături speciale cu oraşul Piteşti sau cu localităţile învecinate, desfăşurând importante acţiuni politice, economice, militare, culturale şi religioase.

Pe perioada Evului Mediu, în zona Piteştilor, dar şi în localităţile din împrejurimi, s-au derulat confruntări pentru apărarea independenţei şi integrităţii Ţării Româneşti; în acest sens, se cuvine a se menţiona ca exemplu luptele conduse de Mircea cel Bătrân împotriva trupelor otomane[7]. În perioada anului 1600, oastea lui Mihai Viteazul a luptat pe teritoriul argeşean împotriva unor detaşamente polone, aliate cu efectivele lui Simion Movilă. De asemenea, de Piteşti se leagă şi numele marelui logofăt Ioan Norocea, un sfetnic apropiat domnitorului Mihai Viteazul, care a militat pentru realizarea premiselor diplomatice ale unirii de la 1600.

Spre sfârşitul secolului XVII, întrucât Domnul Constantin Brâncoveanu a refuzat să accepte condiţiile impuse de Imperiul Habsburgic, armatele vieneze au ocupat în decembrie 1689 oraşul Piteşti, iar în timpul repetatelor confruntări militare austro-ruso-turce, din secolele XVIII-XIX, oraşul Piteşti a fost deseori punctul de concentrare, aprovizionare sau de trecere a trupelor, precum şi locul de desfăşurare a unor bătălii.

În perioada medievală, izvoarele istorice menţionează existenţa la Piteşti a meşteşugarilor, brutarilor, cizmarilor, croitorilor, fierarilor, bijutierilor, zugravilor, zidarilor, dulgherilor, aceştia fiind bine cunoscuţi şi apreciaţi pentru serviciile prestate, ei fiind organizaţi încă din secolul XVII în mai multe bresle[8]. Oraşul Piteşti a fost în perioada Evului Mediu unul dintre cele mai active centre de schimb din Ţara Românească, acest lucru fiind facilitat şi de existenţa unor bune căi comerciale de legătură între zone geografice, putând să amintim aici de *Drumul mare al Piteştilor'*, cunoscut ca fiind legătura dintre Bucureşti şi Piteşti.

Au fost organizate renumite târguri periodice; încă din secolul XVII, în timpul domniei domnitorului Matei Basarab, a funcţionat Târgul din Deal, în zona cartierului Trivale; ulterior, la finele secolului XIX, acesta a fost mutat în partea estică a oraşului, preluând denumirea de Târgul din Vale.

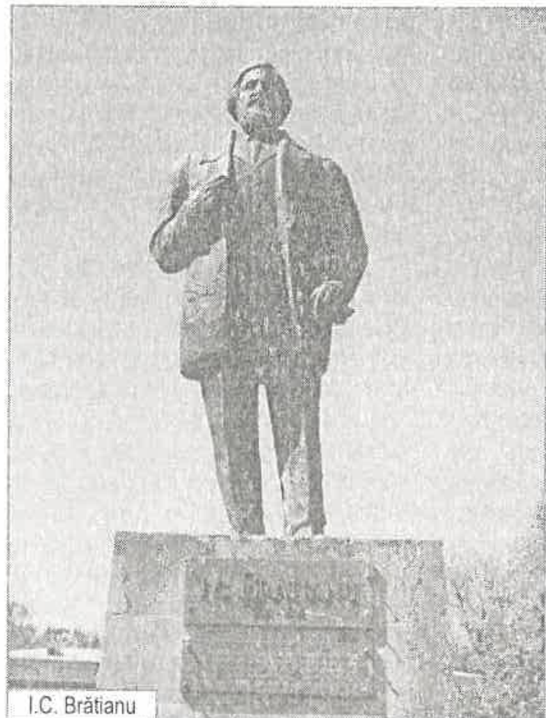
Printre ocupaţiile locuitorilor din acele vremuri, amintim atât activităţile comerciale, precum şi pe cele agricole, viticultura constituind multă vreme o ramură de bază a economiei zonei.

Domnitorul Matei Basarab era un mare proprietar de vii la Piteşti, iar în timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu, care şi acesta poseda suprafeţe întinse de vii, a fost introdusă ca unitate de măsură *vadra de Piteşti*[9]. Important de menţionat este faptul că în oraşul Piteşti exista un organ propriu de conducere al localităţii, numit sfat, format din 12 pârgari în frunte cu un judeţ, acesta având atribuţii politice, administrative, economice, juridice şi culturale. Oraşul Piteşti a fost, după Curtea de Argeş, sediul *căpitănatului* judeţului Argeş, iar în timpul regimului fanariot a devenit reşedinţa celor doi ispravnici ai Cancelariei.

Încă de la începutul anului 1821, în Ţara Românească s-a declanşat mişcarea revoluţionară condusă de Tudor Vladimirescu, oraşul Piteşti devenind unul dintre punctele de referinţă ale planului strategic elaborat de acesta şi de Eterie[10]. De asemenea, printre adepţii planurilor lui Tudor s-au aflat fraţii Iordache şi Dinicu Golescu, consideraţi ca fiind cei care au pus bazele Programului Revoluţiei de la 1821. După arestarea lui Tudor Vladimirescu şi asasinarea sa la 27 mai 1821, mişcarea revoluţionară declanşată de acesta a devenit un simbol al luptei poporului român pentru libertate socială şi in-

[1] P. Popa, Paul Dicu, Silvestru Voinescu, *Piteşt. Tradiţie şi contemporaneitate*, Biblioteca Judeţeană „Dinicu Golescu" Argeş, Piteşti, 2008, p.11.
[2] Ibidem, p. 17.
[3] Ibidem, p. 20.
[4] Ibidem, p. 22 şi urm.
[5] Ibidem, p .24 şi urm.
[6] P. Popa *Piteştii Tradiţie şi contemporaneitate*, p. 27 şi urm.
[7] P. Popa *Piteşti. Tradiţie şi contemporaneitate*, p. 29 şi urm.
[8] Ibidem, p.32.
[9] Ibidem, p.34 şi urm.
[10] Ibidem, p.46.

dependență națională. Astfel, ideile promovate de Programul Revoluției de la 1821 au deschis perspectiva reconstrucției vieții politice, sociale, economice și spirituale a zonei Argeș-Muscel, locuitorii din Pitești participând cu interes la acest eveniment[11].

I.C. Brătianu

În perioada 1848-1859, activitatea social-economică, politică și culturală din zona Argeșului a cunoscut o dezvoltare; în acest sens, în anul 1853, s-a înființat Oficiul Poștal Pitești, la 1854 a fost reamenajat drumul Rucăr-Bran, iar în toamna anului 1857 a fost introdus alfabetul latin în toate școlile din localitate. De asemenea, alegerea domnitorului Alexandru Ioan Cuza la 5 ianuarie 1859 ca domn al Moldovei, a fost primită cu multă bucurie de locuitorii orașului Pitești, această bucurie devenind și mai pregnantă în ziua de 24 ianuarie 1859, atunci când Alexandru Ioan Cuza a devenit domn și al Țării Românești.

Ulterior, piteștenii și-au exprimat solidaritatea față de actul secularizării domeniilor mănăstirești din 1863, votând, de asemenea, în urma scrutinului organizat între 10 și 14 mai 1864, Proiectul de statut, respectiv Noua Constituție a țării.

Astfel cetățenii orașului Pitești au sărbătorit ziua Unirii Principatelor, începând cu momentul 24 Ianuarie 1859, prin aceste manifestări contribuind la dezvoltarea conștiinței naționale, punându-se bazele obținerii unei independențe statale în 1877-1878 și a premiselor Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918[12].

După reformele realizate în anii domniei lui Alexandru Ioan Cuza, dezvoltarea orașului a cunoscut o ascensiune puternică. În anul 1872 s-a dat în folosință calea ferată Pitești-București, în 1875 cea dintre Pitești și Slatina, iar până la sfârșitul secolului XIX, s-au realizat rutele feroviare Pitești- Golești- Câmpulung și Pitești-Curtea de Argeș[13].

Ulterior, în perioada Războiului de Independență, orașul Pitești a devenit un important centru strategic, un loc de referință pentru mobilizarea, organizarea și instruirea trupelor, piteștenii mobilizați în lupte făcând parte din Regimentul 4 Dorobanți Argeș, care a avut misiunea de a apăra linia Dunării în fața cetății Vidin.

Orașul Pitești a cunoscut un ritm alert de dezvoltare către sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX, în domeniile industriei, comerțului și urbanisticii, iar începând cu primul deceniu al secolului XX, orașul a intrat în circuitul economic național, prin înființarea în iunie 1907 a Fabricii Țesătoria Română (Textila-Gară), iar în 1914 a fost inaugurată Fabrica Textila Românească (Textila Găvana).De asemenea, extinderea rețelei de căi ferate a determinat înființarea la Pitești, în 1915, a Atelierelor Centrale de Poduri Căi Ferate, iar la 25 mai 1912 s-a constituit Societatea Anonimă de Electricitate Pitești, inaugurarea iluminatului orașului Pitești fiind făcută la 15 decembrie 1913[14].

De asemenea, în centrul vechi al Piteștilor, format din străzile Târgu din Vale, Craiovei, Șerban-Vodă, Doamna Bălașa, Teiuleanu, s-au dezvoltat mici zone comerciale constituite din magazine și prăvălii. Totodată, dezvoltarea edilitar-urbanistică a Piteștiului a continuat prin înălțarea unor construcții, o parte regăsindu-se și astăzi. Astfel, în 1877 s-a dat în folosință Foișorul de Foc sau Turnul pompierilor, în 1866 s-a finalizat construcția sediului Primăriei, actuala Galerie de Artă, iar în 1914 s-a finalizat construcția Tribunalului de Argeș, aceasta fiind folosită ulterior pentru Palatul Culturii și Biblioteca Județeană. Se cuvine să amintim darea în folosință, în 1914, a Teatrului Comunal, denumit ulterior Alexandru Davila, iar începând cu anul 1908 a fost construit Spitalul Urban Pitești, actualul Spital Nicolae Bălcescu, tot din această perioadă datând construcția Hanului Gabrovenilor.

În deceniile 1880-1910, s-au început o serie de lucrări de îmbunătățire a confortului locuitorilor orașului Pitești, prin introducerea canalizării și a apei potabile, s-au amenajat Grădina Publică, precum și Pădurea-parc Trivale. Se poate spune că viața politică a orașului Pitești a fost intensă, piteștenii participând la alegerile locale și parlamentare, printre reprezentanții politici remarcându-se Ion C. Brătianu, iar din partea Partidului Conservator s-a remarcat cunoscutul om politic Take Ionescu.

În perioada 1914-1916, după doi ani de neutralitate activă, România va intra în război alături de Antantă; în acest sens, militarii argeșeni au participat la luptele din 1916 în Carpații Meridionali, însă, urmare a superiorității armatelor austro-germane, a urmat retragerea din Transilvania în toamna anului 1916, orașul Pitești fiind ocupat de trupele inamice la 16 noiembrie 1916, o parte din autoritățile civile, unitățile militare și mulți cetățeni retrăgându-se în Moldova[15]. Pe perioada ocupației, activitatea administrativ-economică a orașului a avut de suferit din cauza obligațiilor impuse de administrația germană. S-au făcut remarcați în luptele împotriva armatelor austro-germane, ostașii din Regimentul 4 Argeș, în memoria lor fiind ridicat monumentul Poarta Eroilor de pe strada Trivale.

După înfrângerea militară a Puterilor Centrale, a avut loc desăvârșirea procesului de edificare a statului național unitar român, locuitorii orașului Pitești au salutat actul istoric al Unirii, prin articole în presă, adunări și demonstrații de stradă. De asemenea, s-au remarcat, prin activitatea lor pentru realizarea Marii Uniri de la 1918, o serie de personalități din Pitești sau din zonele învecinate, putând să amintim aici pe generalul Constantin Cristescu, iar dintre oamenii politici, s-a detașat în această perioadă, I.C. Brătianu, născut la vila Florica, și în calitate de prim-ministru a susținut neutralitatea României și apoi intrarea în război alături de Antantă[16]. Astfel, realizarea Marii Uniri a avut urmări deosebit de importante pentru dezvoltarea statului român, inclusiv a zonei Argeș-Muscel.

După încetarea ostilităților, locuitorii orașului Pitești au contribuit la refacerea deteriorărilor suferite de obiectivele edilitar-administrative din oraș, s-au ridicat monumentele Eroilor din Găvana și Prundu, a fost amenajat Cimitirul Eroilor și s-a inaugurat Poarta Eroilor de pe strada Trivale[17].

A fost continuată dezvoltarea economiei localității, în special a ramurii textile, care era printre principalele activități economice de la nivelul orașului, totodată dezvoltându-se în continuare și Atelierele de Căi Ferate, Depoul de Locomotive, fabricile de pielărie și încălțăminte.

În urma recensământului din 1930, orașul Pitești avea un număr de 19.532 de locuitori. Ulterior, în perioada 1929-1933, orașul Pitești a fost afectat, ca și celelalte localități din țară, de efectele crizei economice, restrângându-se producția industrială și cea meșteșugărească, crescând astfel numărul șomerilor[18]. Totodată, au fost edificate în deceniul patru ale secolului XX, mai multe instituții publice, amintind aici, Administrația Financiară (actualul sediu al Primăriei Municipiului Pitești), Școala Primară Gară-Sud, în prezent demolată, Cercul Militar, Penitenciarul Pitești.

În perioada interbelică, orașul Pitești a devenit un important centru comercial și bancar al Munteniei, în 1937 existând numai la Pitești aproape 1.000 de firme[19]. Se tipăreau nouă ziare și reviste, existau trei cinematografe, iar dintre personalitățile vieții politice și culturale din acea perioadă, se cuvine a aminti, pe generalul Ion Antonescu, devenit mareșal, pe Ion C. Brătianu, prim-ministru al României în perioada 1914-1918 și 1922-1926, Armand Călinescu, ministru și prim-ministru al României, Alexandru Davila, Alexandru Kirițescu, Costin Petrescu, pictorul Rudolf Schweitzer-Cumpăna, interpretul de folclor Teodorescu Zavaidoc, în cinstea căruia s-a organizat, începând cu anul 2006, de către Primăria Municipiului Pitești, prima ediție a Festivalului de Muzică Lăutărească Veche „Zavaidoc'', Pitești, precum și alții.

În anii 1939-1945, odată cu izbucnirea celui de-Al Doilea Război Mondial, orașul Pitești a fost afectat atât din punct de vedere economic, cât și social. De asemenea, a fost afectat și de bombardamentele anglo-americane din 6 mai, 6 iunie și 6 iulie 1944, unitățile militare din Pitești participând la război de partea Germaniei, începând cu data de 22 iunie 1941, acestea fiind constituite din Divizia a-III-a Infanterie, ajungând cu luptele până la Odesa, Sevastopol sau Stalingrad, în această perioadă mulți militari din orașul Pitești murind eroic, fiind grav răniți, dați dispăruți sau făcuți prizonieri. În acest sens, în noiembrie 1943, s-a constituit pe teritoriul Uniunii Sovietice, din prizonieri români, divizia de voluntari Tudor Vladimirescu, fiind formată și din militari din Pitești. Ulterior unitățile militare argeșene au participat și la campania din Vest, între septembrie 1944 și mai 1945, fiind duse lupte crâncene cu armatele germano-maghiare.

După încheierea de către Guvernul României la Paris a Tratatului de Pace cu Puterile Aliate și Asociate în 1947, va urma o perioadă cu atitudini discordante în diverse domenii. Au loc primele alegeri, la 19 noiembrie 1946, după terminarea războiului, de la Pitești fiind trimiși ca deputați în noul Parlament toți cei șapte candidați ai Blocului Partidelor Democrate, organizațiile locale ale P.N.L. P.N.Ț-Maniu, P.S.D.-Titel Petrescu, P.Ț.D., fiind obstrucționate frecvent și vizibil în timpul campaniei, dar mai ales în ziua alegerilor, situație care a determinat să nu mai obțină niciun loc în Parlamentul României. Are loc și procesul mareșalului Antonescu, executat la 1 iunie 1946, iar în 1947 are loc procesul liderilor Partidului Național-Țărănesc, unii dintre ei fiind argeșeni, o parte dintre deținuții politici ai partidelor istorice trecând prin închisoarea Pitești, unde a fost aplicat cinicul sistem al educației prin tortură, practic organizațiile locale ale P.N.Ț și P.N.L.-Tătărescu au încetat să mai activeze[20]. În acest context va surveni proclamarea Republicii Populare Române, prin abdicarea regelui Mihai I, la 30 decembrie 1947, urmând ca la 28 martie 1948 să ia ființă Marea Adunare Națională, noua denumire a Adunării Deputaților, prin organizarea de alegeri parlamentare, iar la Pitești listele P.N.L. și cele ale Partidului Țărănesc-Democrat nu vor obține niciun loc în Marea Adunare Națională, acestea fiind, de fapt, ultimele alegeri pluripartidiste din perioada 1948-1990.

În perioada 1945-1947, multe societăți comerciale din Pitești se vor desființa datorită noilor condiții politico-economice instaurate, urmând ca prin Legea nr.11 din 1948, Marea Adunare Națională să hotărască naționalizarea principalelor întreprinderi, desființându-se astfel Camera Locală de Comerț și Industrie, trecând în proprietatea statului peste 300 de unități economice din Pitești, cu diverse profile de activitate.

Urmează astfel ca orașul Pitești să devină, dintr-un oraș tradițional, o localitate supusă sistemului supercentralizat de intensă industrializare conform planurilor unice de stat dintre 1949 și 1950 și ulterior a celor cincinale instaurate de noul regim.

[11] Ibidem, p.52.

[12] P. Popa, *Pitești. Tradiție și contemporaneitate*, p. 59 și urm.

[13] Ibidem, p.62 și urm.

[14] Ibidem, p. 68 și urm.

[15] Ibidem, p. 77 și urm.

[16] Ibidem, p. 81.

[17] P. Popa, *Pitești. Tradiție și contemporaneitate*, p. 100.

[18] Ibidem, p.102.

[19] Ibidem, p.188 și urm.

[20] Ibidem, p.194.

Statui și busturi în municipiul Pitești

prof. Camelia ALEXANDRU

De-a lungul timpului, în municipiul Pitești au fost dezvelite câteva statui și busturi care cinstesc memoria unor oameni de seamă ai României. Astfel, la intrarea în Muzeul Județean Argeș, lângă coloana din stânga, se află o statuie din lemn de stejar, de culoare arămie, înaltă de circa 2 m și fixată pe un soclu tot din lemn[1]. Este statuia lui Burebista, realizată în 1980 de către sculptorul Radu Aftemie, cu ocazia sărbătoririi a 2.050 de ani de la făurirea primului stat dac centralizat și independent[2].

Mircea cel Bătrân

Regele dac poartă în mâna dreaptă, sub forma unui sceptru, steagul dacic, mâna stângă face corp cu soclul pe care sunt sculptate mai multe figuri de daci. Chipul marelui rege este prelung, cu privirea pierdută în depărtare și fruntea înaltă, păr bogat și retezat sub ceafă[3].

Statuia lui Burebista este ca un prolog la secția de istorie, expoziție de bază a muzeului, ce prezintă obiecte și documente din toate perioadele istoriei.

Amplasată în centrul municipiului, statuia lui Mircea cel Bătrân este o sculptură monumentală în bronz, realizată de Grigore Minea și Aurelian Bolea[4].

Statuia este cel mai mare monument înălțat în Pitești și s-a ridicat din inițiativă locală, în principal prin grija edililor din localitate, fiind dezvelită în ziua de 20 mai 1998, cu prilejul sărbătoririi primei atestări documentare a orașului. Monumentul este impunător, ilustrul voievod al Țării Românești fiind înfățișat de creatorul operei de artă în picioare, îmbrăcat în ținută de epocă, având coroana voievodală pe cap și mâna încleștată pe un paloș de dimensiuni impresionante[5].

Pe soclul pe care a fost așezată statuia se află înscris următorul text explicativ: „Mircea cel Bătrân, Domn al Țării Românești. (1386-1418)".

În Parcul Primăriei s-a ridicat în anul 1969 statuia revoluționarului și cărturarului Nicolae Bălcescu, operă a sculptorului Constantin Baraschi[6]. Redat într-o atitudine demnă, chipul marelui gânditor, revoluționar și patriot degajă seninătate.

Statuia, executată în bronz, înaltă de 4,50 m, este așezată pe un soclu de granit roșu, înalt de 3,95 m, placat cu marmură, de plan dreptunghiular[7]. O mantie largă, în falduri bogate, îi acoperă trupul, iar pe fața principală a soclului stă scris cu litere aurite „Nicolae Bălcescu. 1819-1852"[8].

Impresionanta statuie a lui Nicolae Bălcescu a fost dezvelită la 5 iulie 1969, cu prilejul sărbătoririi a 150 de ani de la nașterea marelui cărturar care a avut un aport extraordinar în cadrul Revoluției Române de la 1848-1849. Prin această statuie, piteștenii au cinstit memoria uneia dintre cele mai importante figuri românești de-a lungul istoriei.

În municipiul Pitești se află și un bust al lui Nicolae Bălcescu montat în curtea clădirii Colegiului „I.C. Brătianu", care în anii '60 primește numele de Liceul „Nicolae Bălcescu", denumire pe care o va purta până în anii '90.

Executat din piatră masivă, cu o înălțime de 1,55 m, bustul este o creație a sculptoriței Ilica Veturia[9].

Tot la Colegiul „I. C. Brătianu", în curte, se află și bustul istoricului și publicistului piteștean G. Ionescu-Gion (1857-1904), autorul cunoscutei lucrări „Istoria Bucureștilor", membru corespondent al Academiei Române, una dintre personalitățile de seamă pe care municipiul Pitești le-a dat culturii românești[10].

După ce termină gimnaziul „Gh. Lazăr" și liceul „Sf. Sava", urmează Facultatea de Litere din București, unde se va bucura de prețuirea unor profesori ca Hasdeu, Odobescu și Urechia[11]. Continuând în străinătate studiile, s-a întors cu un doctorat de la Bruxelles, pe care și-l părăsise la Paris. A fost numit profesor de limba franceză la Școala Normală de Institutori și la Liceul „Matei Basarab". A avut colaboratori de prestigiu la ziarul „Românul", unde a fost redactor, și a publicat câteva sute de cronici la „România liberă" (1877-1889). În anul 1884, la numai 27 de ani, a publicat volumul de erudiție „Ludovic al XIV-lea și Constantin Brâncoveanu". La 32 de ani, în anul 1889, a fost ales membru corespondent al Academiei Române, care îl avea ca președinte pe Mihail Kogălniceanu. Din anul 1890 și până la încetarea din viață, în 1904, a fost vicepreședinte al Ateneului Român.

[1] Fl. Stanciu, *Drumețind prin Argeș*, Editura Sport-Turism, București, 1987, p. 65.
[2] Petre Popa, Silvestru Voinescu, Paul Dicu, *Pitești – ghid de oraș*, Editura Sport - Turism,București, 1985, p. 65.
[3] Fl. Stanciu, *op. cit.*, p. 66.
[4] Liviu Martin, *Pitești 615*, în „Restituiri",1, 3, Pitești, 2003, p. 4.
[5] Fl. Tucă, Gh. Cristache, *Județul Argeș - mică enciclopedie*, Editura Sylvi, București, 2001, p. 33.
[6] Petre Popa, Silvestru Voinescu, Paul Dicu, *Pitești – ghid ...*, p. 65.
[7] Fl. Tucă, Gh. Cristache, *op. cit.*, p. 33.
[8] Fl. Tucă, Mircea Cociu, *Monumente ale anilor de luptă și jertfă*, Editura Militară, București, p. 300.
[9] Petre Popa, Silvestru Voinescu, Paul Dicu, *op. cit.*, p. 61.
[10] *Ibidem.*
[11] P. Popa, Paul Dicu, Silvestru Voinescu, *Istoria municipiului Pitești*, Editura Academiei, București, 1988, p.196.

În anul 1907, bustul a fost realizat în bronz de sculptorul Frederic Storck și înălțat pe soclu în 1911 în Grădina publică a orașului, din anul 1966 bustul găsindu-se în curtea Colegiului „I.C. Brătianu"[12].

După moartea publicistului piteștean, îndeplinindu-i-se dorința testamentară, valoroasa sa bibliotecă a fost adusă în orașul natal, făcând parte din fondurile Bibliotecii Județene Argeș și ale Colegiului „I.C. Brătianu".

În acest sens, în anul 1906, un grup de intelectuali piteșteni a hotărât ridicarea unui bust pentru a cinsti memoria lui G. Ionescu-Gion.

Amintirea lui Tudor Vladimirescu este vie în memoria piteștenilor mai ales datorită bustului acestuia, dispus pe o muchie de deal, la intrarea în strada care duce spre Parcul Trivale, dar și pentru că una dintre principalele străzi ale municipiului îi poartă numele.

Bustul s-a înălțat cu scopul de a aminti localnicilor de slugerul Tudor, care în ampla sa ridicare populară din 1821 pentru dreptate socială, unitate și independență națională, avea să treacă prin unele așezări argeșene, găsindu-și sfârșitul în urma unui complot pus la cale de către oamenii lui Alexandru Ipsilanti, pe pământul Argeșului, la Golești[13].

Pe un soclu înalt de 3 m, frumos executat din blocuri masive de piatră, lucrare executată de renumitul pietrar piteștean Luigi Arganini, după desenele inginerului Dimitrie Dima, inițial a fost așezat, înainte de 1920, un vultur dedicat tunarilor din Regimentul argeșean 6 Artilerie[14]. Dărâmat în bombardamentul din 1944, soclul a fost refăcut după 1960, când în locul vulturului s-a fixat bustul lui Tudor Vladimirescu, lucrare în piatră a sculptorului Vasile Năstăsescu.

Pe acest soclu au fost așezate patru plăci comemorative din marmură albă, pe care sunt înscrise următoarele inscripții: „Tudor Vladimirescu, erou al poporului pentru libertate!" (pe fațadă); „Tudor Vladimirescu, conducătorul revoluției din Țara Românească Muntenia" (pe latura din dreapta); „Patria se cheamă norodul, nu tagma jefuitorilor" (pe latura din spate); „Glorie eternă eroilor poporului român!" (pe latura din stânga)[15].

Printre cele mai importante lucrări de artă plastică existente în Pitești se numără și bustul lui N.I. Apostolescu (4 mai 1876-3 noiembrie 1918), eminent profesor la Liceul de băieți din localitate. N.I. Apostolescu a studiat la București, la liceul piteștean predând limbile franceză și română, precum și filosofia[16]. El este autorul unor lucrări de larg interes ca „Reprezentări funerare pe vase", „Influența romanticilor francezi asupra poeziei române", „Vechea versificație românească".

Bustul, cu o înălțime de 1,30 m, realizat în anul 1979 de către sculptorul piteștean Nicolae Georgescu, din piatră de Albești, este amplasat la Colegiul „I.C. Brătianu".

N.I. Apostolescu a desfășurat o neobosită activitate de cercetător, publicist și propagator al vastelor sale cunoștințe, fie de la catedră, fie în cadrul unor întâlniri cu publicul. În anul 1905, obținând prin concurs o bursă, își începe pregătirea la Paris în vederea susținerii doctoratului. Teza sa, „L'influence de romantiques français sur lé poésie roumaine au XIX-è siécle", a fost susținută cu succes în fața unei comisii prezidate de Emile Picot[17]. Publicată în 1909 la Paris, cu prefața lui Emile Faguet, teza lui N.I. Apostolescu de la Sorbona rămâne una din primele studii de literatură comparată de la noi[18].

În afara celor câtorva lucrări apărute în volum, printre care și „Istoria literaturii române", tipărită în două numere – 35 și 45 – din colecția Bibliotecii Societății „Steaua", București, 1913, a avut colaborări la o serie de publicații de prestigiu ale vremii cum sunt „Revista pentru istorie, arheologie și filologie", a lui Gr. Tocilescu (aici i-a apărut în anul 1902 articolul „Schitul Trivalea", iar în anul 1911, însemnările „De pe Valea Argeșului"), „Literatură și artă română", a lui N. Petrașcu, „Noua revistă română" a lui C. Rădulescu-Motru, „Flacăra" lui C. Banu.

Monumentul închinat Doinei și lui Ion Aldea Teodorovici

Ca o încoronare a activității sale didactice și științifice, în anul 1918 a devenit profesor la Universitatea din Iași, unde însă nu va ajunge, pentru că a murit cu puțin timp înainte de începerea anului școlar. În anul 1983, Edi-

[12] Idem, *Pitești – ghid ...*, p. 61.
[13] Fl. Tucă, Gh. Cristache, *Altarele ...*, p. 213.
[14] Petre Popa, Silvestru Voinescu, Paul Dicu, *Pitești – ghid ...*, p. 62.
[15] Fl. Tucă, Gh. Cristache, *Județul Argeș ...*, p. 33.
[16] Petre Popa, Silvestru Voinescu, Paul Dicu, *Pitești – ghid ...*, p. 61.
[17] Idem, *Istoria ...*, p.196.
[18] Tradusă în anul 1980 de distinsul profesor piteștean de limba franceză Ion Steriopol, care a fost căsătorit cu fiica lui N. I. Apostolescu; manuscrisul se află depus la Biblioteca Academiei.

tura Dacia din Cluj-Napoca i-a tipărit volumul „Studii şi portrete literare”.

Într-un spaţiu verde, la câţiva metri de monumentul închinat Doinei si lui Ion Aldea Teodorovici, pe B-dul I.C. Brătianu, se află bustul lui Alexandru Ioan Cuza. Realizat din bronz, cu o înălţime de aproximativ 1 m, bustul este lucrat de Ion Bolborea şi aşezat pe un soclu de marmură albă, de aproximativ de 1,50 m, pe care stă scris textul „A.I. Cuza. 1820-1873”, sub el aflându-se stema Ţării Româneşti, sculptată în relief.

La rândul său, soclul său este aşezat pe un suport din piatră de formă octogonală.

Alexandru Ioan Cuza

Monumentul 1907

Prin ridicarea acestui bust, piteştenii au cinstit memoria celui care în 1859 realiza unirea Principatelor Române, Alexandru Ioan Cuza.

În luna mai a fiecărui an, ca urmare a atestării documentare a oraşului Piteşti, au loc „Zilele municipiului Piteşti”. În anul 2007, oraşul s-a îmbogăţit cu statuia lui I.I.C. Brătianu, creatorul României moderne. Statuia, amplasată în Grădina Publică, are patru metri înălţime, este opera sculptorului craiovean Lucian Irimescu[19]. Marele om politic I.I.C. Brătianu, este un fiu al locului, statuia fiind un omagiu adus celui care şi-a iubit atât de mult ţara şi neamul.

O altă statuie reprezentativă pentru oraşul nostru, este cea în memoria marelui fotbalist Nicolae Dobrin, amplasată în incinta stadionului care-i poartă numele. Statuia, finanţată de Primăria Piteşti, este din bronz, înaltă de patru metri, este realizată de sculptorul bucureştean Cristian Penteleu, îl reprezintă pe Dobrin în mişcare, executând una din celebrele sale fente. Statuia a fost dezvelită în anul 2008, în complexul sportiv Trivale, acolo unde a cunoscut cele mai mari succese ale carierei sale de fotbalist. Astfel „Prinţul din Trivale”, nu va fi uitat, va fi în memoria tuturor argeşenilor şi nu numai.

Monumentele istorice din Piteşti, prezentate de-a lungul lucrării sunt bine întreţinute, acest lucru datorându-se pe de-o parte locuitorilor, care ştiu să le ocrotească, fără a le provoca daune, dar şi conducerii municipiului, care, ori de câte ori este nevoie, organizează lucrări de reabilitare pentru a menţine frumuseţea lor estetică şi pentru a le scoate în evidenţă importanţa morală şi istorică.

Poarta Eroilor Argeşeni se află pe strada Trivale, la intrarea în fosta cazarmă a Regimentului 4 Dorobanţi. Poarta Eroilor Argeşeni a fost inaugurată la 28 septembrie 1926, cu ocazia sărbătoririi semicentenarului Războiului de Neatârnare, din iniţiativa colonelului Barbu Pârâianu, comandantul regimentului[20]. Deteriorat de timp, monumentul a cunoscut o atentă restaurare în anul 1971.

La data inaugurării monumentului se menţiona într-un ziar al vremii: „Şi într-o dimineaţă frumoasă de toamnă, la 28 septembrie 1926, s-a adunat lume multă ca să sfinţească acest monument şi să pomenească numele celor înscrişi pe el. S-au adunat, cu zgomot de sărbătoare, şcoli, armată multă, văduve şi orfani de război pururi cu ochii înlăcrimaţi şi lume multă piteşteană”[21].

Poarta Eroilor Argeşeni a fost ridicată în memoria ostaşilor Regimentului 4 Argeş, care au luptat vitejeşte la Bran, Şercaia, Poiana Mărului, Şinca Nouă, Şinca Veche, Mohu, Predeluş, Dealul Porcului etc., drapelul regimentului fiind decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a[22].

Din acest regiment au căzut la datorie 1.059 de eroi, inclusiv din Piteşti, Găvana şi Prundu. Între cei care au căzut în 1877 se află şi maiorul Dimitrie Giurescu, mort la Rahova. Acesta scria pe 4 noiembrie 1877 soţiei sale din Ghighen, Bulgaria: „Mâine plecăm spre Rahova, fii însă pe pace, că suntem mulţi pentru acest oraş. Cred că turcii, după câteva lovituri de tun au să fugă sau au să se predea, căci avem o bună şi numeroasă artilerie. Odată Rahova luată, ne vom stabili acolo ca să acoperim spatele ruşilor care înaintează spre Sofia. N-am timp să-ţi mai scriu, fiindcă mă cheamă col. Slăniceanu. La revedere!”[23]

Monumentul închinat eroilor căzuţi în Războiul pentru Neatârnare a fost construit sub forma unei tradiţionale porţi româneşti, fiind lucrată din zidărie, pe fundaţie şi soclu din piatră.

[19] Revista *Argeş*, iunie, 2007

[20] ***, *Argeş – ghid turistic al judeţului*, Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1978. p. 42.

[21] Apud Fl. Tucă, Gh. Cristache, *Altarele* ..., p. 214.

[22] P. Popa, Paul Dicu, Silvestru Voinescu, *Piteşti – pagini de istorie*, Muzeul Judeţean Argeş, Piteşti, 1986, p. 152.

[23] Apud Fl. Tucă, *Monumentele neatârnării – itinerar eroic 1877-1878*, Editura Militară, Bucureşti, 1977, p. 83.

Castrul roman Jidava

Narcis-Viorel DANCIU

Începând cu anul 106, o parte a Daciei devine provincie romană. Ţinuturi precum Maramureşul, Crişana şi nordul Moldovei nu au fost ocupate, fiind în continuare locuite de dacii liberi. Cucerirea romană a Daciei a impus însă organizarea unui sistem eficient de apărare împotriva atacurilor din exterior. Fiind un bastion al Imperiului, adânc înfipt în „lumea barbară”, Dacia avea nevoie de numeroase trupe pentru apărarea ei. Pe durata stăpânirii romane, Dacia a fost expusă atacurilor venite din partea dacilor liberi (carpi si costoboci) şi a goţilor, care au năvălit în Dacia în timpul împăratului Caracalla (209-217). Din acest motiv armata Daciei a numărat aproximativ 40.000 de oameni, cam o zecime din totalitatea trupelor Imperiului. Acestea îşi aveau garnizoana în castre, fortificaţii apărate de şanţuri de pământ, de ziduri şi de turnuri. Acestea erau aşezate atât în interiorul provinciei, cât şi la hotare, pentru a respinge eventualele atacuri.

La est de Olt s-a ridicat Limes Transalutanus. Avea o lungime 237 de kilometrii şi pornea de la Dunăre, trecea pe la est de Roşiorii de Vede, ajungând şi în zona Câmpulung, unde se afla castrul Jidava. Arheologii au opinii împărţite cu privire la acest limes, însa opinia majoritară consideră că a fost ridicat în timpul împăratului Septimus Severus (193-211), fiind abandonat în timpul împăratului Filip Arabul (244-249).

Castrul Jidava este cel mai mare şi singurul castru de piatră de la Limes Transalutanus. Prima schiţă a castrului datează din anul 1691 şi a fost dată de L.F Marsigli, ofiţer de geniu în armata austriacă. Conform cercetărilor arheologice din anul 1876, arheologul Dimitrie C. Butculescu descoperă ruinele castrului şi o mulţime de urme materiale ce se regăsesc astăzi la Muzeul Judeţean Argeş.

În ceea ce priveşte apartenenţa castrului Jidava, acesta face parte din categoria castrelor auxiliare. Dimensiunea sa de aproximativ 1,3 hectare îl încadrează între rangurile de castru cohortă şi castru post de cercetare, putând adăposti între 200 şi 400 de soldaţi. În anul 1901, castrul a fost sondat de P. Polonic. Săpăturile au continuat după anul 1962 de către Institutul Arheologic din Bucureşti, în colaborare cu Muzeul Câmpulung, iar în anul 1964 săpăturile au fost continuate în colaborare cu Muzeul Judeţean Argeş. Numărul de obiecte găsite au făcut posibilă înfiinţarea unui muzeu al castrului.

Castrul avea o formă dreptunghiulară şi o suprafaţă de 132,35 × 98,65 de metri, aproximativ 1,3 hectare. Zidul de incintă avea grosimea de 1,90 m, construit din piatră de râu legată cu mortar şi prevăzută cu creneluri de cărămidă. Pe lângă ziduri, castrul era apărat de două şanţuri, primul având o lăţime de 6-7 m şi o adâncime de 2 m, iar cel de-al doilea avea o lăţime de 3-3.5 m şi o adâncime de 1 m. În faţa porţilor existau poduri de lemn care făceau posibilă traversarea acestor şanţuri, stâlpii de susţinere fiind descoperiţi în urma cercetărilor din anul 1901.

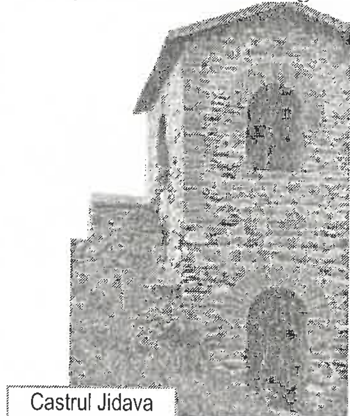
Castrul era prevăzut cu patru porţi: la nord se afla poarta Decema, la Sud poarta Praetoria, la vest se afla Principalis dextra, iar la est se afla Principalis sinistra. Porţile erau apărate de câte două turnuri pătrate construite în interiorul castrului. Intrările erau acoperite cu bolţi de cărămidă, iar uşile erau construite din lemn de stejar legat cu fier. În interiorul castrului se aflau trei clădiri. Prima clădire, *Principia*, era clădirea comandantului şi avea trei grupe de încăperi. În mijloc era o sală dreptunghiulară, iar în partea de nord erau trei camere, una la centru, cu dimensiunile de 5,50x6,30 metri, care servea drept calepă şi două camere laterale capelei, cu dimensiunile de 6,30x10,15 metri. În Principia s-au găsit 400 de vârfuri de săgeţi din fier si bronz, ceea ce dovedeşte existenţa unei trupe de arcaşi staţionaţi în castru. Este vorba de o trupă auxiliară, Cohors Prima Flavia Commagenorum, alcătuită din luptători originari din Commagena, o regiune a provinciei romane Syria.

Castrul Jidava (sus); obiecte din castru (jos)

Cea de-a doua clădire, *Praetorium*, a fost descoperită între anii 1977-1983. Este situată la 3,65 metri de Principia şi la 10,14 metri de zidul de incintă. Are dimensiunile 38,65 × 16,80 metri şi este format dintr-o sală mare. Clădirea prezenta şi un hipocaustum, un sistem greco-roman de încălzire prin podea. În cadrul acestui tip de sistem de încălzire prin podea, încăperea în care se producea căldura era situată în afara clădirii respective. O reţea de tuburi perpendiculare făcea posibilă urcarea aerului de la podea spre pereţi. Următoarele cercetări au dus la descoperirea unor fibule de bronz, a unui coif şi a unui fragment de platoşă. Tot în cadrul acestor cercetări au fost descoperite 12 monede reprezentându-i pe împăraţii Septimus Severus (193-211), Publius Septimius Geta (209-211), Lucius Septimius Bassianus Caracalla (209-217) şi Marcus Antonius Gordianus Pius (Gordian al III-lea) (238-244).

A treia clădire, *Horreum*, se afla la 14 metri vest faţă de Principia Horreum, era un tip de hambar utilizat în epoca romană. Deşi în latină

termenul este adesea folosit pentru grânare, horreum-urile romane au fost folosite pentru a stoca diverse tipuri de bunuri, de la cereale la ulei de măsline, vin, produse alimentare, îmbrăcăminte și chiar marmură. Hambarele se întâlneau atât în castre și *villae rusticae*, cât și în orașe romane. La nord de horreum se aflau locuințele soldaților, existență dovedită de ceramica și lemnul putrezit descoperit de către arheologi.

Castrul Jidava

Datorită atacurilor succesive venite din partea dacilor liberi și a goților, se ajunge la concluzia că *frontul trebuie scuturat* pentru a putea fi mai bine apărat. Acest plan este realizat de către împăratul Aurelian (270-275), care retrage legiunile și administrația la sud de Dunăre unde întemeiază provincia Dacia Aureliană. Această retragere a lăsat în urmă o populație romanizată, care s-a mutat în vechile castre pentru a se apăra mai bine de atacurile migratorilor. Această situație este întâlnită și în cazul populației civile care a locuit lângă Jidava.

După retragerea aureliană, populația civilă s-a mutat în castrul părăsit, dovadă în acest sens fiind vatra de cărămidă, care datează din vremea împăratului Filip Arabul (244-249). Această dovadă a contribuit ulterior la confirmarea existenței populației daco-romane pe acest teritoriu după retragerea romană din 271 și combaterea teoriei imigraționiste potrivit căreia cucerirea unei părți din Dacia de către romani și retragerea aureliană în perioada anilor 271-275 ar fi pus capăt continuității istorice pe teritoriul nord-dunărean, mai întâi prin exterminarea totală a dacilor, iar în al doilea rând prin retragerea populației de la nord la sud de Dunăre.

În anul 375 are loc invazia hunilor, care produce o stare de pericol general pentru locuitorii spațiului carpato-danubiano-pontic. Repetatele atacuri duc în final la distrugerea totală a castrului. Astăzi, castrul Jidava a trecut testul timpului fiind cea mai bine păstrată construcție militară de acest gen de pe traseul Limesului Transalutanus.

Bibliografie

1. Teodor Cioflan, *Castrul roman Câmpulung-Jidava*, Editura Muzeul Județean Argeș, Pitești,1995.
2. Hadrian Daicoviciu, Pompiliu Teodor, Ioan Câmpeanu, *Istoria antică și medie a României*, Editura didactică și pedagogică, București,1984.
3. Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Scurtă istorie a românilor*, Editura științifică și enciclopedică, București 1977.
4. Site http://www.directorturism.com/obiective_turistice/castre_romane/castru_roman_campulung_muscel.html
5.Site:http://www.muzeul-judetean-arges.ro/Castrul-Roman-C%C3%A2mpulung-%E2%80%9EJidova%E2%80%9D/18/
6.Site:http://www.turism-arges.ro/obiective-turistice-arges/castrul-roman-jidava-campulung/

Mausoleul Mateiaș

prof. Marius MOTREANU

Un sfert de veac de la inaugurarea Mausoleului Mateiaș

Motto: *„V-am adunat aici, eroi ai munților, dealurilor sau câmpiilor Muscelului și Argeșului, ca un pios omagiu pentru vitejia de a plămădi, din sângele vostru, împreună cu alți fii ai țării, întregirea neamului românesc. Glorie nemuritoare!"* (Text aflat la intrarea în Osuarul Mausoleului, 24 octombrie 1984)

Complexul Memorial Mateiaș, inaugurat la 24 octombrie 1984, este dedicat eroilor căzuți în luptele de apărare din octombrie-noiembrie 1916, purtate pe culoarul strategic Giuvala – Câmpulung Muscel. Edificarea, extinderea și amenajarea au fost realizate în etape diferite.

La 18 iunie 1928, un comitet de inițiativă din Câmpulung Muscel a hotărât să se facă demersuri în vederea construirii, sub egida Societății „Cultul Eroilor", a unui mausoleu pentru cinstirea eroilor originari din această parte a țării, dar și a celor înregimentați în alte unități militare participante la rezistența din ultimele luni ale anului 1916, de pe înălțimile Mateiașului.

A fost ridicat după planurile arhitecților Dumitru Ionescu-Berechet și State Baloșin, de către o antrepriză italiană din Câmpulung, edificarea lui prelungindu-se până în 1935. Este o pioasă capelă pentru rememorarea faptelor de arme ale celor căzuți la datorie pe durata luptelor din octombrie–noiembrie 1916. Pictura de atunci a fost realizată de Olga Greceanu, in tempera, sugerând unitatea armatelor aliate victorioase împotriva Germaniei și Austro-Ungariei.

Amplitudinea de astăzi a Complexului Memorial Mateiaș s-a conferit, totuși, în perioada 1980-1984. Atunci au fost realizate: terasa de paradă, scările de acces, camerele muzeale, expoziția permanentă de istorie, esplanade, basorelieful, decorarea artistică a mausoleului, reamenajarea osuarului, inscripțiile interioare și exterioare, plantațiile de conifere ce delimitează perimetrul, amenajarea parcărilor, fixarea vegetativă a pantelor din apropiere etc. Apoi, după 1990, s-au finalizat diorama și alte oportunități adiacente.

Printre inițiatorii reabilitării mausoleului grav avariat de seismul din 4 martie 1977, dar și construirii de noi spații muzeale, îi amintim pe Manole Bivol, Ion Sârbu, Ștefan Trâmbaciu, Petre Popa. La realizarea proiectelor, elaborate de Valeriu Manu (arhitect) și Spirea Miclea (inginer) împreună cu mai mulți colaboratori, au contribuit numeroși constructori.

Una dintre sursele prioritare de finanțare – pe lângă fonduri de la bugetul statului, colecte publice și voluntariatul unităților economice, instituțiilor, dar și ale oamenilor din zonă și nu numai, a fost Premiul acordat de forurile centrale ale județului Argeș pentru ocuparea locului I pe țară, patru ani consecutiv, 1978-1981, în domeniul agriculturii, însumând 1.600.000 de lei, cursul anului 1982, sumă considerabilă pentru acele vremuri. Suma fost pusă la dispoziția Comitetului Județean de Cultură Argeș, condus de profesorul Petre Popa, în intervalul 1979-1989.

Expoziția Permanentă de Istorie ocupă spații de circa 300 mp, construite în 1981-1983. Se regăsesc, sub ideea **Pe aici nu se trece!**, documente autentice, echipament militar și armament de epocă, fotografii, „Cartea eroilor din Argeș-Muscel", hărți, planuri tactice. Această expoziție a fost amenajată de Întreprinderea Decorativă, București, după tematica elaborată de istoricii Iulian Rizea, Ionel Batalli, Ștefan Trâmbaciu, Petre Popa. În 1992, s-a completat cu o dioramă de mari dimensiuni, inspirată din realitățile anului 1916, proiect avansat, în 1984, de Institutul de Arte Plastice, București, transpus butaforic de Filmex Rom. Surprind **Postul de comandă** și **Lupta de noapte pe înălțimile Mateiaș.**

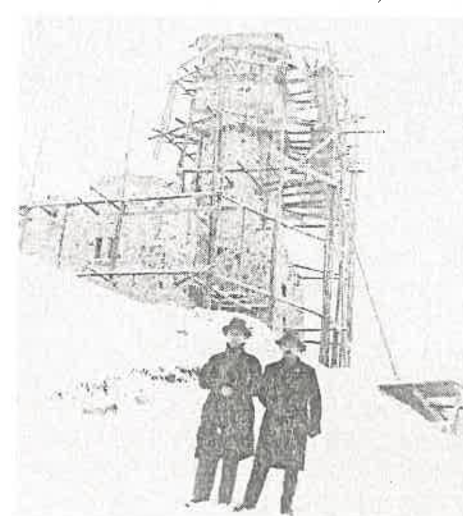
Basorelieful are 16 metri lungime și 3,5 metri înălțime și a fost executat în 1983 și 1984, de sculptorul Adrian Radu din Câmpulung Muscel, folosindu-se piatră de Albești. Compoziția are trei secțiuni: **Lupta la baionetă, Apărarea drapelului de luptă** și **Spre linia I**, însumând 18 personaje, soldați sau ofițeri români. Pe cele două ziduri laterale ale basoreliefului s-a prefigurat un sugestiv dialog al generațiilor de luptători, inscripționându-se texte adecvate memorialelor de război. În centrul acestei lucrări monumentale, perpendicular pe intrarea principală în mausoleu, s-a așezat vasul cu flacăra veșnică, aprinsă în onoarea eroilor căzuți la Mateiaș.

Mausoleul, care are 20 de metri înălțime (edificat între 1928 și 1935), se află fixat, ingineresțe, pe o stâncă de mici dimensiuni, la cota +822 metri. Parterul, decorat, inițial, cu mici basoreliefuri, pictat apoi in tempera, a fost decorat între anii 1981 și 1984, prin lucrări plastice parietale executate în mozaic gen Murano, straffito sau frescă, opera pictorului Petre Achițenie și a studenților săi de la Institutul „Nicolae Grigorescu", București.

Compoziția, intitulată **Glorie eternă eroilor neamului românesc"**, se divide în trei secțiuni: **Pe câmpul de bătălie, Contribuția muscelencelor la lupta de apărare** și **Victoria.** Marea boltă este înnobilată, apoteotic, cu medalioane înfățișându-i pe Burebista, Decebal, Traian, Mircea cel Bătrân, Vlad Țepeș, Iancu de Hunedoara, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Neagoe Basarab, Matei Basarab, Constantin Brâncoveanu. Scafa rotundă de la baza acestei compoziții are înscrise principalele lupte din toamna anului 1916, purtate pe aceste locuri: Rucăr, Dragoslavele, Nămăești, Albești, Cândești, Lerești, Mateiaș, Pravăț, Câmpulung Muscel.

La subsol, camera memorialului are, din 1983-1984, plafonul pictat religios, în manieră neobizantină, iar pereții, acoperiți cu plăci din marmură albă, pe care sunt înscriși numeroși eroi, grupați pe unități militare. Totodată, cripta osuarului s-a îmbrăcat în marmură neagră, rămășițele pământești, aduse în 1935, fiind așezate acum într-un sarcofag de cristal, învelit cu tricolorul național. Scara în spirală ajunge la belvedere, cu posibilitatea de a privi, din turnul cupolei mici, spre toate punctele cardinale, de la peste 40 de metri înălțime față de nivelul terasei inițiale, suprapuse comunelor: Valea Mare-Pravăț, Lerești, Dragoslavele, Stoenești, Boteni, dar și municipiului Câmpulung Muscel.

Suprafața totală din interiorul mausoleului, decorată artistic, măsoară aproape 150 m^2, fiind una dintre cele mai mari întâlnite la memorialele de război din țara noastră.

Mausoleul Mateiaș în construcție (1928). Colecția Gheorghe Chița

Mausoleul Mateiaș azi

Imagine din 1940. Colecția Gheorghe Chița

Un monument medieval sacrificat: Biserica Schitului Buliga

prof. Grigore CONSTANTINESCU

Amplasată pe locul clădirii Prefecturii județului istoric Argeș (actualmente, sediul Muzeului Județean Argeș), biserica, avându-i ca patroni spirituali pe Sfinții Voievozi Mihail și Gavriil, a fost edificată din cărămidă, prin osârdia negustorului piteștean Martin Buliga, în anul 1746, pe vatra unei biserici de lemn „ruinate" datând din perioada domniei voievodului martir Mihai Viteazul [1593-1601]. Martin Buliga sau Martin Cupețul și-a înzestrat noua lui ctitorie cu moșii situate în satele: Schiau, Ungheni și Negreni-Olt, pe care le dobândise prin moștenire de la părinții săi. Textul inscripționat pe piatra tombală a ctitorului conține sumare elemente genealogice: „† Suptŭ acestă piatră/odihnescŭ oase/lă robu(lui) lui Dumne/zeu, jupan Martin/cupeț, fecioru lu j/upan Pătru Buliga/și al jupînesii A/nii, în zilele lui/Io Grigore Ghiga <sic !> voivodŭ în luna/lui mai, în 20 de zile,/în leat 7261[= 1753]".

Relevând importanța documentară a pisaniei pentru stabilirea vechimii bisericii, Dimitrie Butculescu reproduce integral textul acesteia: „† Cu vrerea Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu săvîrșirea Duhului Sfînt, miluindu-ne Bunul Dumnezeu, îndemnatu-ne-am de am zidit acestă sfîntă și dumnezeiască biserică din temelie, eu, robul lui Dumnezeu, jupan Martin sin jupan Pătru Buliga și cu jupîneasa mea, Necșa*, întru lauda și cinstea preamarilor voievozi Mihail și Gavriil și a tuturor celorlalte făr' de trupuri <puteri>, în zilele prealuminatului domnu Ion Constandin Niculae voievod, ca să fie noo și părinților noștri de pomenire în veci, amin; sep(temvrie) 1 a zi, l(eat) 7254 [1746]". (*Soția lui Martin Buliga era, însă, Anița!).

Descriind acest important obiectiv ecleziastic, în studiul rămas în manuscris din anul 1883: *Pitești. Position géographique. Histoire. Les monuments. Son industrie*, Dimitrie Butculescu [1845-1916] consemna următoarele: „Configurația sa exterioară este de paralelogram cu absida în semicerc. Pridvorul este din cărămidă, iar tavanul boltit al acestuia se sprijină pe șase stâlpi de cărămidă". Decorul pictural era impresionant: „Toate chenarele de frescă reprezintă vrejuri cu motive geometrice, roșii, brune și negre", iar arta sculpturală – remarcabilă: „ancadramentul intrării este din piatră pictată în verde, decorat cu un vrej de flori și frunze intercalate". Programul iconografic cuprindea „scene biblice și de persecuții ale martirilor". În pronaosul Bisericii Buliga, erau reprezentate, pe latura vestică, portretele ctitorilor: „jupîneasa Elena, [jupan] Pătru Buliga; jupan Martin cupeț; [Barbu]; [jupanița ego, Neacșa], jupîneasa Irina"; iar, pe latura nordică, „diaconul Sima, care a fost ispravnic".

În inventarul bisericii, se aflau două clopote, cel mai mare și cel mai vechi, cu dimensiunile: înălțimea de 46 cm, diametrul de 55 cm, având reprezentați pe cei doi arhangheli Mihail și Gavriil, sfinții de hram ai bisericii, un text inscripționat: „Ioannes Georgius Angerer me fudit Graecii; 1746". [Ioan George Angerer m-a turnat la Greci; 1746], precum și un text cu caractere chirilice: „Marătinŭ cupețu; 7254". Clopotul acesta a fost dăruit Bisericii „Sf. Ioan" din Pitești, în anul 1900, păstrându-se acolo până în timpul Primului Război Mondial.

În patrimoniul locașului de cult, se înregistra, de asemenea, o piatră de mormânt datând din 1754 [7263] septembrie 15, cu următoarea inscripție: „† Suptŭ această pia/tră odihnescŭ oase/le răposatului ro/bul lu Dumnezeu co/conului Bărbuceanulŭ,/feciorul dumnealui/ jupan Matei Ungurelu/vtori vistiernic;/s-au pristăvitŭ în zi/lele mării(i) sale, Io/Costandin Mihai Raco/viță voevod, în luna/lu septemvrie în 15/zile, s-au fă/cut de...".

Dintre egumenii care au slujit sfântul altar al Schitului Buliga, sunt atestați documentar: Ioanichie, urmat de Partenie Nica [1786-1827] – un neobosit gospodar, care a întreprins măsuri substanțiale de revigorare, sub raport arhitectural și patrimonial, a ansamblului monahal din Pitești: refacerea pridvorului bisericii, pardosirea lăcașului de cult cu lespezi de piatră, construirea unor chilii, „ridicarea unei părechi de mori cu patru roate", refacerea viilor părăginite. Preocupat de asigurarea unor condiții corespunzătoare funcționării școlii organizate în chiliile schitului, Partenie Nica va construi, în anul 1790, două odăi destinate acestei instituții de învățământ din Pitești. Atestată documentar la 25 mai 1791, „Școala de învățătură românească" era subvenționată din veniturile schitului. În „zapisul de închinare" adresat Mitropoliei din București, fondatorul școlii, Martin Buliga, expunea motivele demersului său ctitoricesc: „Am socotit să fie și școală românească pentru învățătura copiilor și pentru chiverniseala vreunui sărac, care nu are unde să-și plece capul, plata dascălului și hrana săracilor să fie din prinosul acestui schitișor". În anul 1815, schitul a fost prădat, dispărând bunuri materiale, dar și documentare de o valoare inestimabilă: „o ladă de bani, hrisoave domnești, cărți și zapise ale schitului, dar și ale unor obraze boierești și negustorești". În timpul mișcării revoluționare de la 1821, temându-se că schitul va fi deposedat de valorile deținute de către pandurii lui Tudor Vladimirescu, egumenul Partenie Nica va expedia, la Sibiu, spre a fi în siguranță, o ladă cu cărți bisericești și cu obiecte de cult, care, însă, nu au mai putut fi recuperate integral.

Un incendiu distruge parțial clădirile schitului în anul 1834, refacerea acestora fiind definitivată abia în 1839, prin grija neobositului egumen Samuil Tărtășescu. Arhiereul cărturar, devenit episcop-locotenent de Argeș [1845-1849], revigorează viața monahală a Schitului Buliga.

Egumenul Samuil Tărtășescu înființează o școală cu internat care avea să se transforme, din inițiativa sa, în gimnaziu teologic destinat candidaților la preoție. În această instituție școlară, învățământul era absolut gratuit, candidații beneficiind de: găzduire, masă, cărți și îmbrăcăminte.

Ioan Hristopol, cârmuitorul județului Argeș, împreună cu comisarul de propagandă Nanu mobilizează, în septembrie 1848, pe orășeni să participe la actul arderii Regulamentului organic, demers efectuat în cadrul unei slujbe simbolice de înmormântare programate a se oficia în fața Schitului Buliga.

În 12 august 1864, primul-ministru Mihail Kogălniceanu vizitează Piteștiul, propunând domnitorului Alexandru Ioan Cuza ca administrația primăriei locale să funcționeze în două case ale Schitului Buliga, până la edificarea noului sediu al acesteia. După mutarea primăriei în noul sediu al acesteia construit în anul 1886, potrivit planului arhitectului Ion N. Socolescu, spațiul deținut de către Schitul Buliga, devenit liber, a fost afectat înființării Școlii de fete din Pitești conduse de către prestigioasa institutoare de origine germană Veldin.

Confiscarea proprietăților funciare ale așezământului monahal, prin Legea secularizării averilor mănăstirești din anul 1864, a constituit începutul sfârșitului Schitului Buliga, care, în 1869, va fi deposedat de un spațiu imens din proprietatea sa pentru amenajarea Grădinii publice a Comunei urbane Pitești. Devenit filială a Bisericii „Sf. Ion", din motive preponderent economice, schitul se va ruina în timp, istoricul Grigore Tocilescu menționând, printre altele, într-un raport din 1885, starea precară de conservare a monumentului. Totuși, deși zidurile de incintă și clopotnița se dărâmaseră, „Biserica își păstra nealterate caracterele medievale, în afară de turlele distruse de cutremure; avea decorații policrome, cu icoane de hram pe fața de vest, pereții exteriori prezentând două registre de panouri dreptunghiulare, delimitate prin ciubuce. Are o construcție asemănătoare Bisericii Stavropoleos din București, cu pictura sfinților din interior și cu patru icoane împărătești, de când este biserica făcută. Este singura construcție din orașul Pitești și întreg județul Argeș cu pictura și vechimea de aproape două secole, considerată monument istoric și trebuie conservată în averea sa luată de stat în 1864".

Sub pretextul edificării, în acel loc, a sediului Prefecturii județului Argeș, Comitetul executiv al județului a respins, în 1876, cererea Cancelariei Episcopiei Argeșului ca imobilele Schitului Buliga – metoh al Sfintei Episcopii – să fie destinate organizării unei școli de muzică bisericească. Demersurile inițiate, în anul 1878, de către preoții: Ion Becescu, Ion Dragnea, Petre Georgescu și Protopopescu, împreună cu 15 enoriași, pentru a se permite, în continuare, înmormântarea la Biserica Buliga, rămân fără rezultat, prefectul opunându-se categoric, deși exista spațiul necesar, unde, potrivit petenților, comandantul Regimentului 4 Dorobanți, Herfner, care își avea cancelaria în curtea bisericii, nu era preocupat de întreținerea acesteia, întrucât „pășteau caii și făceau necurățenie în grădina sfântului locaș".

Parohul Bisericii Buliga, preotul Ion Dragnea, se plângea, într-un memoriu adresat, în 1882, Episcopiei Argeșului, că slujbele religioase sunt afectate de zgomotul infernal pe care îl fac soldații încartiruiți în curtea schitului, care „suflă în trâmbițe și bat tobele".

Biserica Schitului Buliga

În iulie 1897, Protoieria Pitești semnala Episcopiei Argeșului, printr-un raport incriminând atitudinea ostilă a autorităților județene, începerea lucrărilor la Palatul administrativ, precum și demolarea caselor din incintă. Deși Episcopia Argeșului s-a opus categoric dărâmării Bisericii Schitului Buliga, invocând statutul acesteia de monument public, la cererea Prefecturii județului Argeș, în ziua de 28 august 1898, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice aprobă demolarea sfântului lăcaș, condiționând ca, pe locul altarului, să se înalțe un monument comemorativ în care să se încadreze pisania originară, iar sub aceasta, „să se pună oasele din moaștele ctitorilor și deasupra lor, piatra funerară. Odoarele de preț, cu chivotul de argint, potirul, Evanghelia din 1697 a lui Antim Ivireanul să fie date Muzeului Național, ca și clopotul dacă are inscripțiuni. Celelalte obiecte să fie puse la dispoziția Episcopiei, spre a li se împărți bisericilor sărace". Protestul vehement al parohului bisericii, preotul Ion Dragnea, care, invocând „vechimea, soliditatea construcției și valoarea picturii", s-a opus demolării bisericii, nu a fost luat în seamă, hotărându-se chiar ca materialele de construcție rezultate din demolare să fie afectate construirii unui lăcaș de cult în satul Fleșci din comuna Bascov.

Presiunile administrației județene erau de o duritate excesivă. Se solicita Episcopiei să dispună urgent suspendarea serviciului religios în biserica schitului. Deși Episcopia Argeșului atenționa autoritățile că, fără aprobarea Sf. Sinod, demolarea bisericii va fi considerată un act profanator, pedepsit conform legilor în vigoare, iar Sinodul Bisericii Ortodoxe Române hotăra, în ședința sa din 19 septembrie 1898, menținerea Bisericii Buliga, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice anunța oficial, la 14 decembrie 1898, că Biserica Schitului Buliga va fi demolată. Obiectele de cult inventariate în ziua de 15 martie 1899 urmau să fie transferate Episcopiei Argeșului, deși Take Ionescu, ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice, solicita expedierea acestora la Muzeul Național din București.

Sub pretextul frecvent invocat al pericolului iminent de prăbușire, care ar putea pune în pericol viețile unor trecători, Prefectura județului Argeș procedează, în iarna

anului 1900, la demolarea din temelii a Bisericii Schitului Buliga. Din dispoziția prefectului de Argeș, Mihai Manolescu, s-a fixat, pe locul altarului, o placă de marmură cu inscripția: „Aici a fost altarul Sfintei Biserici Buliga zidită în anul 1600 de Martin și prefăcută de Petru Martin Buliga în anul 1700. Din cauza ruinei, s-a dărâmat în anul 1900, cu ocazia construirii palatului administrativ. Spre veșnică amintire, s-a ridicat această piatră. 1900 octombrie 1". O cruce de piatră masivă cu candelă și loc pentru aprinderea lumânărilor a fost înălțată în spațiul sacru al fostei biserici, delimitat printr-un grilaj metalic.

În acest controversat demers istoric pentru menținerea Bisericii schitului Buliga, s-a scris cronica tristă a unui înălțător monument ecleziastic medieval sacrificat, din păcate, pe „altarul" unei modernizări brutale a celei mai importante comune urbane din Argeșul voievodal.

BIBLIOGRAFIE

Bălan Constantin – *Inscripții medievale și din epoca modernă a României. Județul istoric Argeș (sec. XIV-1848)*, București, 1994; Bobancu Tatiana – *Bisericile din orașul Pitești*, Pitești, 1935; Braniște Marin – *Schitul Buliga, un metoc din Pitești al Mitropoliei Țării Românești*, M.O., XVIII, 1966, nr. 1-2; Cristocea Spiridon, Mândescu Carmen – *Prima monografie a Piteștiului*, Argesis, XIII, 2004; Greceanu Eugenia – *Ansamblul urban medieval Pitești*, București, 1982; Ionescu Zicu – *Schitul Buliga din Pitești – pagini de istorie uitate*, Argesis, XIV, 2005; Stoicescu Nicolae – *Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România, I – Țara Românească, vol. 2: M-Z*, (Craiova), 1970; Tocilescu Grigore – *Raporturi asupra câtorva mânăstiri, schituri și biserici din țară*, Analele Academiei Române, (1885-1886).

Respect și recunoștință

prof. Ion I. ȘTEFAN

Puțin cunoscută publicului larg și în același timp controversată, mișcarea de rezistență armată anticomunistă constituie un aspect important din perioada de început a regimului comunist.

Privind componența grupurilor armate anticomuniste, două sunt realitățile care se desprind din cercetarea documentelor de arhivă și din discuțiile cu puținii supraviețuitori:

1. Cei care au luptat în munți erau foști ofițeri și subofițeri ai Armatei Regale Române, învățători, preoți, studenți, țărani; ca și apartenență politică, mulți erau foști membri ai Partidului Național-Țărănesc și ai Partidului Național-Liberal dar, și membri ai Mișcării legionare. În niciun caz aceste grupuri armate erau formate numai din legionari. Această idee, la fel ca și în cazul reeducării de la Pitești, a fost o minciună a Securității pentru a ascunde faptul că românii s-au împotrivit chiar și cu arma în mână instaurării unui regim totalitar comunist.

2. A doua realitate, incontestabilă, este că în componența grupurilor armate de rezistență anticomunistă, cu excepția celor din regiunea Dobrogei, nu s-au regăsit cetățeni români de alte naționalități. Reprezentanții acestora, în schimb, se regăsesc cu prisosință de partea cealaltă a baricadei.

Unul dintre grupurile de rezistență armată anticomunistă a fost cel cunoscut sub numele de „Haiducii Muscelului" din localitatea Nucșoara, din fostul județ Muscel. Activitatea acestui grup armat s-a desfășurat în perioada 1949-1958.

Privind componența grupului, constatăm faptul că membrii săi erau foști ofițeri, subofițeri dar și învățători, preoți, studenți, industriași, țărani și că niciunul nu făcuse parte din Mișcarea Legionară. În anul 1958, ultimii supraviețuitori ai grupului au fost arestați prin trădare. Represiunea a fost deosebit de dură atât pentru luptătorii din munți, cât și pentru cei care i-au susținut: 176 de persoane condamnate la ani grei de închisoare, dintre care 17 au fost executate. Dar iată câteva exemple privind statistica represiunii prin prisma profesiilor și nu numai, a celor implicați:

Preoți – 5, Învățători – 9, Profesori – 2, Avocați – 1, Ofițeri – 2, Subofițeri – 4, Medici – 2, Țărani – 70, Muncitori la pădure – 12, Comercianți – 4, Bărbați – 125, Femei – 51, Tineri (studenți, elevi, funcționari, țărani) – 10.

Numărul celor care într-un fel sau altul i-au ajutat pe luptătorii din munți este foarte mare. Din păcate, toți cei care au avut cea mai mică legătură cu „partizanii" au avut de suportat cumplita represiune a regimului „democrat-popular".

Prin cele două sentințe date de Tribunalul Militar al Regiunii a II-a Militare, din 19 mai și respectiv 4 iunie 1959, Arnăuțoiu Toma, Arnăuțoiu Petre, Jubleanu Titu, Popescu Constantin, Săndoiu Ion, Andreescu Nicolae, Constantinescu Ioan, Ticu Nicolae-Sorescu, Bășoiu Nicolae, Tomeci Gheorghe, Moldoveanu Alexandru, Drăgoi Ion, Milea Benone, Mica Ion, Popescu Gheorghe, Nițu Nicolae au fost condamnați la moarte. La aceștia se adaugă și condamnarea la moarte și executarea în anul 1962 a colonelului Arsenescu Gheorghe, inițiatorul grupului de rezistență armată anticomunistă din Dragoslavele și din Nucșoara.

Anul acesta se vor împlini 53 de ani de la punerea în aplicare a celor două sentințe. Aplicarea lor s-a făcut în noaptea de 18/19 iulie 1959, când, la un interval de 15 minute, începând cu ora 21, cu locotenentul Toma Arnăuțoiu, toți cei 16 condamnați au fost executați prin împușcare cu pistoletul, în Penitenciarul de la Jilava.

În cinstea acestor români care au avut curajul să se ridice cu arma în mână împotriva unui regim totalitar și antinațional, s-a încercat în anii '90 ridicarea unei troițe în comuna Nucșoara, simbolul rezistenței anticomuniste de pe valea Râului Doamnei. Autoritățile de atunci, reprezentate și de persoane care au fost beneficiarele condamnărilor celor implicați în mișcarea de rezistență, s-au opus cu vehemență, instigând populația împotriva celor care încercau amplasarea troiței respective. În cele din urmă, aceasta a fost așezată la Poienărei, comuna Corbi, în curtea casei preotului Ioan Constantinescu, implicat în evenimente și care a fost condamnat la moarte și executat alături de ceilalți 15 luptători și susținători. Prea puțin pentru uriașul tribut plătit de locuitorii din zona Nucșoara.

Și totuși, în ziua de grație 17mai a anului 2007, în comuna Domnești a fost inaugurat un frumos monument închinat luptătorilor pentru libertate. Inițiatorul acțiunii a fost domnul profesor Ion Bășoiu a cărui familie a fost implicată din plin în activitatea grupului de rezistență anticomunistă din Nucșoara:

- tata, Nicoale Bășoiu, condamnat la moarte și executat;
- mama, Filofteia Bășoiu, condamnată la 15 ani de muncă silnică;
- fratele, Gheorghe Bășoiu, condamnat la 20 de ani de muncă silnică.

În acțiunile sale de ridicare a monumentului, prof. Ion Bășoiu a fost sprijinit de soție, prof. Maria Bășoiu, sora învățătorului Ion Mica, cel care pentru ajutorul dat „partizanilor" a fost condamnat la moarte și executat.

O problemă deosebită a constituit-o, după cum mărturisește inițiatorul acțiunii, alegerea locului pentru monument. S-a hotărât în cele din urmă amplasarea acestuia în comuna Domnești, pe baza unor argumente precum: din această comună au fost implicați în proces 16 persoane, iar poziția, la intersecția drumurilor care leagă Curtea de Argeș-Câmpulung-Muscel și Pitești-Nucșoara, era deosebită.

Stabilindu-se locația, prof. Ion Bășoiu a înaintat o cerere către primarul de atunci al comunei Domnești, Vasile Gheorghe. Spre cinstea acestuia, atât el, cât și membrii Consiliului local au avizat favorabil această cerere și au eliberat actele necesare pentru amplasament și autorizația de construcție. Un alt primar, al orașului Curtea de Argeș, prof. Gheorghe Nicuț, fiu al Domneștiului, a asigurat proiectul monumentului realizat de arhitectul Florin Scărlătescu.

Pentru construcția acestui edificiu erau însă necesari bani și multe materiale. Prof. Ion Bășoiu a făcut apel, prin intermediul televiziunii locale din Curtea de Argeș și Domnești, în vederea sponsorizării acestei acțiuni. Așa cum arată autorul inițiativei, ecoul a fost foarte slab.

Cu o împuternicire de la primarul Gheorghe Nicuț, Ion Bășoiu, precum preoții de altădată care mergeau să capete sprijin pentru ridicarea vreunei biserici, s-a deplasat la toate întreprinderile, instituțiile și marile magazine din orașul Curtea de Argeș, arătând nobila intenție, în speranța obținerii unei sponsorizări. S-a adresat instituțiilor centrale, politice și administrative, diverșilor oameni cu bunăstare. Cu toate acestea în contul deschis la bancă nu a fost depus niciun leu din partea celor vizați!

În continuare redăm evenimentele așa cum sunt ele descrise chiar de inițiatorul proiectului: „Printr-o fericită întâmplare, m-am întâlnit cu dl ing. Meteoiu Constantin de la „Hidrocentrale Curtea de Argeș. Aflând despre intenție, a oferit sprijinul său constând în materiale (beton, marmură, fier) și manoperă (scrierea numelor celor implicați, transport, placarea monumentului cu marmură, executarea podețului peste șanțul din fața monumentului). Prin acest gest onorabil, dl ing. Metehoiu Constantin a dovedit un înalt spirit patriotic și respect pentru trecutul istoric al zonei, al patriei și neamului românesc. Costurile realizării întregului ansamblu monumental s-au ridicat la suma de 23.000 de lei.

S-a mai oferit sprijin, în afara celor amintiți, și de la:

- Fundația „Academia Civică" – 500 de lei
- Fundația „Petre Ionescu-Muscel", Domnești – 1.500 de lei
- Miuțescu Adrian, deputat P.N.L. – 1.500 de lei
- Andrei Gheorghe, București, fiul lui Ardei Gheorghe (implicat în evenimente) – 1.000 de lei
- Mărtoiu Nicolae, sat Poduri, com. Corbi – 500 de lei
- Sorescu Ion, pensionar, com. Cotmeana, fiul lui Ticu Nicolae (implicat în evenimente) – 200 de lei
- Bășoiu Cătălin, inginer, nepotul lui Bășoiu Nicolae – 150 de lei
- Bășoiu Ion, pensionar, fiul lui Bășoiu Nicolae – 100 de lei
- Ștefan Elena, pensionară, sora lui Mica Ion – 100 de lei
- Bășoiu Elisabeta, pensionară, soția lui Bășoiu Gheorghe – 75 de lei
- Arsenescu Petru, procuror – 50 de lei.

După ce s-a construit monumentul din beton, m-am hotărât să fac și o „Carte de onoare" în care să fie scrise numele celor condamnați și o parte din fotografiile acestora ce au putut fi procurate, cum a fost realizat și cine a sprijinit acțiunea. Sunt atașate documentele ce dovedesc modul cum s-a realizat ansamblul monumental.

Au fost destule greutăți și chiar jigniri ce nu merită amintite.

Nu mai adăugăm prea multe în fața celor prezentate de domnul profesor Ion Bășoiu. Cu eleganță și cu mult bun-simț, dumnealui trece peste atitudinea multora, determinată fie de indiferență, fie de interes. Jignirile „ce nu merită amintite" au venit probabil din partea urmașilor foștilor membri ai Partidului Muncitoresc Român, a informatorilor din zonă care, pentru serviciile aduse Securității, au fost recompensați de multe ori cu proprietățile ce aparțineau celor închiși sau executați. Ei sunt îndeobște cei care îi consideră și acum pe luptătorii din munții niște „bandiți" și întrețin legendele lansate de Securitate cu rolul de a diminua sau de a defăima acțiunile anticomuniste ale grupului de la Nucșoara.

Cu toată înverșunarea lor, activitatea „Haiducilor din Muscel" este astăzi cunoscută și apreciată. Monumentul de la Domnești închinat eroilor anticomuniști nucșoreni capătă astfel o și mai mare importanță. Ridicarea sa prin eforturile unor urmași ai celor implicați în evenimente este un act de respect și recunoștință, dar și de o minimă reparație morală. Așa cum respect și recunoștință merită și inițiatorul acțiunii, prof. Ion Bășoiu. În urma eforturilor sale, județul Argeș se poate mândri cu încă un monument prin care îi cinstim pe cei care au luptat pentru libertatea acestui popor.

Dacă tu, călătorule, treci prin comuna Domnești, oprește-te, admiră și adu-ți prinosul tău de recunoștință față de eroii ale căror nume sunt încrustate în marmură, dar și în mintea și în inima celor care le cunosc eroica, dar, în același timp, și tragica lor luptă!

Muzeul Viticulturii și Pomiculturii – Golești

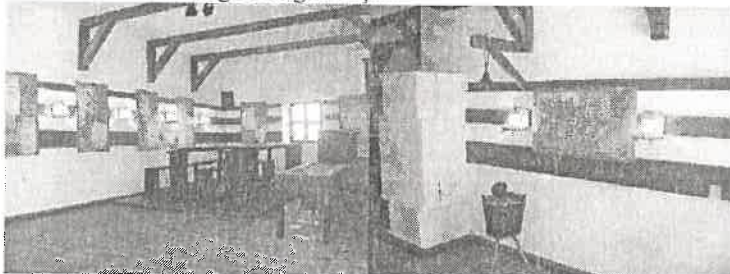
dr. Filofteia PALLY

Situat în orașul Ștefănești, la kilometrul 10, pe DN7 Pitești-București, muzeul este format din două mari muzee: ***Secția Istorie-Etnografie*** și ***Secția Aer Liber***, prezentate pe o suprafață de 14 ha.

Instituția a fost înființată prin decret regal dat de Carol al II-lea, în 7 iunie 1939, sub numele *Muzeul Dinicu Golescu;* din 1966, alături de ansamblul medieval de la Golești, ca nucleu muzeal inițial, a luat ființă *Muzeul în aer liber al viticulturii și pomiculturii din România.*

1. Secția Istorie-Etnografie este amenajată în cadrul ansamblului medieval al Goleștilor, cuprinzând mai multe expoziții:

- *Muzeul memorial al Goleștilor (Conacul).* Casa Goleștilor a fost ridicată în anul 1640, de meșterul Stoica, din inițiativa lui Stroe Leurdeanu, căsătorit cu Vișa din Golești; amintim că boierii Golești au stăpânit case în Câmpulung și București și au ctitorit mănăstirea Vieroși – Făget (Comuna Colibași), mănăstirea Valea (Comuna Țințești), biserica și hanul din Golești. În anii 1942-1943, s-a făcut renovarea construcțiilor, în conac organizându-se expoziția memorială care cuprinde mobilier de epocă, tablouri, cărți și alte obiecte de valoare care au aparținut Goleștilor și rudelor apropiate: doctorul Carol Davila, dramaturgul Alexandru Davila, pictorul Nicolae Grant, academicianul George Bengescu ș.a.

Interior Școala Slobodă Obștească, deschisă la 1 mai1826

- *Expoziția pedagogică „Școala Slobodă Obștească"* s-a deschis, prima oară, în anul 1962, fiind reorganizată în 2009, în clădirea în care, la 1 mai 1826, Dinicu Golescu a înființat Școala Slobodă Obștească. A fost prima școală superioară din mediul rural, din Țara Românească, școală mixtă care asigura accesul gratuit pentru toți copiii, indiferent de originea lor socială. Dintre exponate, menționăm: „Programa cursului gimnazial și filozofic", elaborată de Aaron Florian, diferite manuale, un abecedar din 1840, Gramatici românești (cea a lui Ienăchiță Văcărescu și a lui Iordache Golescu), cărți traduse de Dinicu Golescu, tabele lancasteriene.
- În clădirea *bolniței* înființate de banul Radu Golescu la sfârșitul secolului al XVIII-lea, pentru îngrijirea bolnavilor săraci și în arhondaricul de pe latura sudică s-a amenajat, în anul 1963, *Expoziția de etnografie și artă populară a județului Argeș,* ulterior (1980), înlocuită de Expoziția de Istorie a Goleștilor.
- În anul 1981 s-a organizat, în *Foișorul* în care a poposit Tudor Vladimirescu, în perioada 18-21 mai 1821, o expoziție dedicată personalității acestuia și revoluției pe care a condus-o, în care sunt expuse piese cu valoare memorială și istorică, dintre care menționăm: arme turcești, steagul revoluției, haine de panduri, ușa casei de la Glogova etc.
- În curtea conacului se află *Rotonda Goleștilor*, în care sunt expuse zece busturi ale unor personalități istorice din neamul Goleștilor: Banul Radu Golescu, Gheorghe (Iordache) Golescu, Constantin (Dinicu) Golescu, Ștefan Golescu, Nicolae Golescu, Radu C. Golescu, Alexandru C. Golescu, Alexandru G. Golescu, Carol Davila și Nicolae Bălcescu. Busturile au fost executate din piatră de Albești, de către absolvenți ai Academiei de Arte Frumoase de la București, din anii '80.
- *Baia turcească* din secolul al XVIII-lea are plan dreptunghiular, cu laturile de 6,31 m / 8 m, ziduri groase de 0,80 m, din cărămizi legate cu straturi groase de mortar. Încăperea principală are formă pătrată, cu latura de 4,70 m, și tavanul construit în boltă, cu orificii pentru aerisire. Pe latura de nord-est se găseau cazanele pentru apă, sub care era vatra necesară pentru încălzirea apei și a lespezilor de piatră. O conductă de ceramică, ce alimenta conacul cu apă potabilă, ar fi trebuit să aibă o ramificație către baie; absența acesteia, precum și lipsa unor urme privind folosirea vetrei ne determină să credem că baia turcească, deși a fost construită în întregime, nu a fost folosită niciodată.
- *Expoziția de etnografie și artă populară a județului Argeș*, realizată în clădirea-anexă de pe latura nord-vestică, ilustrează așezările, arhitectura, ocupațiile, meșteșugurile și piesele reprezentative de artă populară din zonele etnografice Argeș, Muscel și de câmpie, de la cele mai vechi mărturii și până în actualitate. Expoziția a fost finalizată în anul 1992, după laborioase cercetări etnografice de teren și de arhivă, remarcându-se, îndeosebi, tipologia costumului popular și varietatea țesăturilor de interior.

În imediata vecinătate a ansamblului medieval de la Golești, se găsește Biserica Goleștilor, cu hramul Sfânta Treime, înălțată, la 1646, de același meșter Stoica, ctitorie a lui Stroe Leurdeanu, mare-vistier și a jupânesei Vișa, în zilele lui Matei Basarab. Turlele s-au dărâmat în urma unui cutremur puternic din octombrie 1802. Remarcăm catapeteasma din lemn de tisă, zidul plin având o ușă ce desparte naosul de pronaos și icoanele împărătești. În pronaos sunt îngropați, printre alții, Iordache și Dinicu Golescu, precum și trei dintre cei patru frați Golești: Ștefan, Nicolae și Radu, celălalt, Alexandru-Albu, fiind înmormântat în parcul conacului Golești. Ușile împărătești și jilțul arhieresc sunt sculptate în stil brâncovenesc (secolul al XVIII-lea).

Încă din anul 1963, în clădirea în care a funcționat *Școala Slobodă Obștească* a lui Dinicu Golescu, s-a organizat *Secția de pedagogie*, reorganizată în 2009.

În Țările Române, ideile iluministe au pătruns cu întârziere, filierele fiind dinspre lumea germană și italiană în Transilvania și Banat, iar în Țara Românească și Moldova, dinspre lumea fanariotă prin intermediul rușilor și grecilor. Atât cărțile tipărite în apusul și centrul Europei, care circulă în spațiul românesc, cât și contactul unor personalități, demnitari, consilieri ai domnului cu lumea occidentală, au accentuat pătrunderea noilor idei în teritoriul românesc.

Pe tot parcursul secolului al XVIII-lea, asistăm la răspândirea în păturile culte ale societății a limbii și culturii grecești. Greaca, limba umanistă prin excelență, și care se preda, nu numai în înaltele școli de la Constantinopol, dar și în marile centre universitare ale Europei, începuse a se răspândi în țările noastre chiar din veacul precedent, prin mijlocirea cărturarilor, ierarhilor sau negustorilor și dregătorilor greci împământeniți aici. De asemenea, cunoscând această limbă, domnitorii încurajau tipărirea de cărți grecești. În perioada bizantină și postbizantină, exista obiceiul înființării unor școli pe lângă mănăstiri (abații, în Occident) și pe la curțile boierești (princiare sau nobiliare, în Apus și Transilvania). Domnitorii subvenționau aceste lăcașuri sau le încredințau veniturile provenite de la diverse vămi.

Nici Goleștii nu fac excepție de la aceste precizări. Banul Radu Golescu (1746-1818) este primul boier din această familie care deschide școală începătoare în limba română, pe domeniul boieresc de la Golești. Meritul deosebit l-a avut marele boier cărturar Dinicu Golescu (1777-1830), care a deschis *prima școală superioară cu predare în limba română, din mediul rural (1826-1830),* unde, pentru prima dată, folosindu-se metoda monitorială sau lancasteriană, provenită din zona Imperiului Britanic, copiii învățau împreună, fără deosebire de originea lor socială. Primul profesor și director al școlii a fost cărturarul Aaron Florian, chemat de Dinicu din Transilvania, pentru a preda aici. Programul de învățământ era organizat în două cursuri – elementar sau ghimnasticesc și superior sau filosoficesc – cuprinzând următoarele discipline: aritmetica, istoria și geografia Țării Românești, geografia Europei, mitologia, logica, geometria, fizica, științele naturale. Metoda lancasteriană de predare a fost promovată de către Heliade Rădulescu, în iarna anului 1827-1828, când omul de cultură a fost prezent la Golești, învățându-l pe Aaron Florian această metodă. Examenul final de încheiere a cursurilor era public, desfășurându-se în prezența profesorilor, elevilor și părinților acestora.

2. Secția Aer Liber a Muzeului Viticulturii și Pomiculturii-Golești

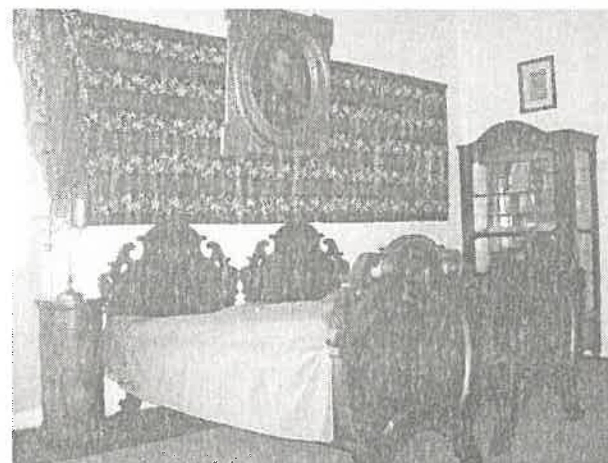
Începând cu anul 1966, la Golești se pun bazele unui muzeu republican care urma să prezinte două ocupații de bază ale românilor – viticultura și pomicultura.

Conacul boierilor Golești (1640)

Interior Conac – Camera de lucru a fraților Golescu

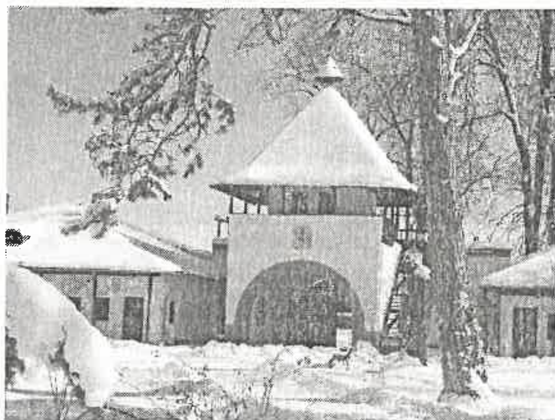

Interior Conac – Camera soților Davila

În octombrie 1965, Consiliul Muzeelor de Etnografie, care era format din cercetătorii: Nicolae Ungureanu, Boris Zderciuc, Valeriu Butură și Cornel Irimie, stabilea un Plan de măsuri pentru organizarea sectorului în aer liber al Muzeului din Golești, constând în: elaborarea planului tematic al muzeului; cercetarea zonelor Drăgășani, Gorj, Horezu și Muscel; reconstituirea celor două gospodării: viticolă din Drăgășani și pomicolă din Muscel, împreună cu inventarul de interior și instrumentarul pomiviticol, specifice fiecărei zone.

Planul de măsuri stabilit de către Consiliul muzeelor, în vederea organizării, la București, a Simpozionului „Organizarea muzeului etnografic în aer liber – principii și metode", care a avut loc în 7-15 septembrie 1966, sub

egida Comitetului Naţional Român pentru ICOM, avea în program vizitarea Muzeului Viticulturii şi Pomiculturii-Goleşti, la 11 septembrie, ca dată oficială a inaugurării noului muzeu etnografic.

Foişorul lui Tudor Vladimirescu

Proiectul de sistematizare a sectorului etnografie în aer liber a muzeului de la Goleşti a fost realizat de arhitectul şi academicianul Paul Niedermaier care, analizând relieful oferit de suprafaţa de teren existentă, constata că o zonă deluroasă ar fi fost mult mai potrivită pentru specificul celor două ocupaţii, aspect care urma să fie suplinit de crearea unui circuit de vizitare cât mai alungit, paralel cu perspectiva către podgoria din dealurile Ştefăneştilor, ceea ce ar fi indus o imagine panoramată, de efect, asupra vizitatorilor.

Camera orientală

Holul central cu scara în spirală

Primul criteriu al reprezentării expoziţionale l-a constituit reflectarea specificului fiecărei provincii istorice, coroborat cu criteriul geografic al zonelor de provenienţă. Stabilindu-se, pe această bază, exponatele care trebuie distanţate între ele, au rezultat, implicit, şi grupajele, ca să sugereze imaginea caracteristică diferitelor tipuri de sate: satul de drum, specific zonelor deluroase subcarpatice cu diferite profile de uliţe, satul de drum rectangular din zona de câmpie, satul de drum relativ ordonat, caracteristic Transilvaniei, forma veche a satului de drum din aceeaşi provincie şi, în sfârşit, satul de tip împrăştiat. S-a stabilit ca necesară crearea unor perdele plantate de pomi fructiferi, care să izoleze optic diferite grupuri de gospodării, arborii obişnuiţi fiind plantaţi rar şi doar în interiorul gospodăriilor.

Muzeele etnografice în aer liber sunt tezaure de arhitectură ţărănească şi matrici de reprezentare a existenţei comunităţilor rurale din anumite perioade istorice, ele având menirea de a transmite informaţii specializate, dar şi aspecte legate de contextul social, economic şi cultural ale societăţii pe care o reflectă. Alături de Muzeul Satului şi Muzeul Tehnicii Populare din Dumbrava Sibiului, Muzeul Viticulturii şi Pomiculturii de la Goleşti reprezintă una dintre instituţiile de primă însemnătate ale reţelei muzeale din ţară, cu aplicaţii şi perspective certe de reflectare a unui anumit domeniu al civilizaţiei rurale, prin profilul special stabilit, dar şi prin cuprinderea mai largă a fenomenului creaţiei tehnice şi artistice populare.

Consecvent cu tematica şi valoarea reprezentării expoziţionale, pentru care Muzeul Viticulturii şi Pomiculturii de la Goleşti era desemnat printre instituţiile naţionale, etapele de dezvoltare patrimonială s-au derulat sub semnul îmbogăţirii permanente prin achiziţii, donaţii şi transferuri, în momentul de faţă instituţia deţinând 170 de monumente şi peste 53.000 de piese muzeale.

Activitatea de valorificare cultural-educativă concentrează cele mai diverse preocupări ale colectivului ştiinţific, pornind de la tematica expoziţională, oferită, atât prin expoziţii de bază, cât şi prin expoziţii temporare, continuând cu manifestările culturale cu publicul (conferinţe, simpozioane, târguri de meşteri populari, tabere de vară pentru promovarea meşteşugurilor tradiţionale, datini şi obiceiuri de iarnă).

Pentru asigurarea celei mai bune audienţe, muzeul organizează numeroase manifestări în municipiul Piteşti (Târgul moşilor de vară, Târgul meşterilor populari), emblematice pentru relaţia muzeului cu comunitatea locală, locul lor de desfăşurare fiind, de peste 25 de ani, Strada Mare a municipiului Piteşti. Expoziţiile cu vânzare ale meşterilor populari sunt evenimente de impact, publicul piteştean apreciind arta populară ca produs artistic şi meşteşugarii ca purtători ai tehnicilor arhaice.

Relaţia muzeu – şcoală se redimensionează; pe timpul vacanţelor de vară, în fiecare lună, se organizează tabere de artă populară, grupele de elevi fiind instruite de meşterii populari, cunoscuţi şi apreciaţi în cadrul reţelei muzeelor etnografice. Taberele se finalizează cu expoziţii temporare, cuprinzând obiectele create pe parcursul celor două săptămâni, de către copii – deschiderea acestor expoziţii constituind evenimente, atât pentru şcolile participante, cât şi pentru publicul local, sensibilizat de talentul şi perseverenţa micuţilor meşteri. Acest gen de activitate se dovedeşte benefic pentru educaţia de timp liber a copiilor aflaţi în vacanţa mare, o alternativă cu efect multiplu şi îndelungat în formarea (pe cale artistică şi creativă a) gustului estetic, a abilităţilor individuale, a personalităţii tinerilor participanţi.

Muzeul Viticulturii şi Pomiculturii – Goleşti reprezintă o emblemă a tradiţiilor populare româneşti, alături de muzee etnografice de prestigiu, din ţară şi din Europa. Punând la baza dezvoltării sale principiile ştiinţifice ale reflectării valorilor autentice şi caracteristicilor zonale, integrate în sistemul de valori universale, instituţia îşi lărgeşte permanent receptivitatea la nevoile publicului larg, venind în întâmpinarea acestuia cu oferte atractive, moderne, ilustrând, astfel, deschiderea către comunitate, către aspiraţiile şi nevoile spirituale şi de loisir ale acesteia.

Libertatea, ca fapt istoric în opera lui Nicolae Iorga

dr. Marius ANDREESCU

Marele savant reprezintă, fără îndoială, unul dintre ultimii reprezentanţi ai gândirii enciclopedice şi universale din secolul al XX-lea. Impresionanta sa creaţie ştiinţifică vizează practic aproape toate domeniile ştiinţelor umaniste, fiind axată însă pe promovarea unei concepţii istorice, concepţie care se regăseşte nu numai în studiile şi publicaţiile dedicate expres istoriei naţionale şi universale, dar şi în întreaga sa creaţie ştiinţifică, în toate domeniile pe care Nicolae Iorga cu excelentul său spirit de analiză şi de sinteză le-a abordat.

Există istoriografi şi exegeţi ai operei savantului care pun accent în special pe dimensiunea empirică şi descriptivă a operei acestuia fără să sublinieze în suficientă măsură şi importanta sa contribuţie teoretică la cunoaşterea fenomenului social din perspectivă istorică şi umanistă. Desigur, opera creată de Nicolae Iorga este încă puţin cunoscută şi ideile sale, chiar şi cele cu preponderenţă din sfera de cercetare a istoricului, sunt încă puţin valorificate de istoriografia modernă.

Concepţia despre libertate, atât prin dimensiunea sa individuală, cât şi socială, reprezintă o astfel de preocupare şi contribuţie a savantului cu importante consecinţe nu numai din perspectiva ştiinţelor istorice, dar şi a filozofiei, a sociologiei sau chiar a ştiinţelor juridice. Este util să subliniem unele contribuţii esenţiale ale lui Nicolae Iorga la înţelegerea libertăţii ca fapt social şi istoric, din perspectiva creaţiei sale ştiinţifice, mai puţin abordate în exegeza contemporană.

Libertatea în gândirea şi creaţia lui Nicolae Iorga este un loc comun care într-o formă sau alta poate fi regăsită ca subiect de cercetare şi analiză în aproape toată opera sa istorică. Există însă o lucrare mai puţin cunoscută, în care marele savant formulează o teorie a libertăţii bazată pe dimensiunea istorică a acestui concept.

Nicolae Iorga a susţinut, în perioada anilor '20, 18 lecţii la Universitatea din Bucureşti, având ca subiect conceptul de libertate, aşa cum poate fi înţeles în diferite momente ale istoriei lumii. În anul 1928, Nicolae Iorga a reunit într-un volum aceste lecţii, volum care a fost publicat sub titlul „Evoluţia ideii de libertate".

Simpla trecere în revistă a temelor abordate în aceste studii relevă importanţa deosebită a problematicii analizate şi chiar actualitatea acesteia. Nicolae Iorga îşi începe prelegerile cu tema „ Libertăţii în monarhia orientală" şi continuă cu o analiză amplă a libertăţii în Grecia şi Roma, dar şi în lumea „barbarilor". Un capitol deosebit de important este dedicat de către marele savant „Libertăţii creştine", inclusiv din perspectiva reformei religioase calvine. Considerăm că este o analiză unică în istoriografie, dar şi în teoria libertăţii analiza acestui concept ca „libertate a ţăranilor" în lumea medievală. Abordările teoretice ale savantului se încheie cu o analiză importantă cu multe remarci valabile şi astăzi privind „Libertatea economică şi culturală în timpul de faţă" şi „Libertatea socială a secolului al XIX-lea".

Este important de subliniat faptul că perioada în care Nicolae Iorga îşi ţinea aceste prelegeri este aceea a declanşării marilor crize economice, când se consemnează şi prăbuşirea „mitului" unei ordini şi prosperităţi progresive în istoria europeană. Societatea civilă a vremii era dominată de valul noilor idei cu caracter sceptic şi, în acelaşi timp, de abandonare a marilor sisteme iluministe şi novatoare prin optimismul lor de gândire. Sistemele filozofice tradiţionale, bazate în special pe ideile lui Immanuel Kant, sunt supuse unor critici acerbe. Astfel, Wilhelm Wund afirma că „principiul moral" stabilit de Kant nu are caracter aprioric, deoarece noţiunile pe care se bazează acesta sunt „luate, prin abstracţie, din experienţă".

În acest context, afirmaţia lui Nicolae Iorga că „definiţiile filozofice ale libertăţii s-au isprăvit" se înscrie în curentul de gândire europeană specific momentului istoric, dominată de dezvoltarea concepţiilor şi doctrinelor cu caracter sceptic, pesimist, dar şi a doctrinelor de tip socialist sau pozitivist.

Într-un asemenea context se ridica o problemă de stringentă actualitate şi de mare urgenţă pentru spiritul vremii: reconstrucţia spiritual[a unităţii omului european. Acest imperativ al timpului în care a trăit şi creat Nicolae Iorga a rămas încă actual, iar cele 18 prelegeri despre libertate ale savantului încearcă să dea un răspuns prin soluţionarea crizei filosofice a ideii de libertate.

Abordarea ştiinţifică a acestei probleme de către Nicolae Iorga este originală, deoarece el nu va mai încerca să elaboreze un sistem etic al libertăţii valabil oricând în istorie. Marele savant va renunţa la orice dorinţă de sistem teoretic cu caracter aprioric şi universal valabil şi va clădi o teorie istorică a ideii de libertate, cu scopul practic de a furniza un îndreptar de înţelepciune istorică într-o vreme de ample crize spirituale, de dezorientare generală, cu atât mai primejdioasă cu cât pesimismul, scepticismul şi pozitivismul epocii împinseseră în desconsiderare mai toate tentativele de reorientare morală şi ideologică în acest domeniu.

Prelegerile lui Nicolae Iorga au deci un profund caracter umanist; ele promovează un umanism istoric, o înţelepciune a istoriei bazată pe recunoaşterea istoricităţii valorilor şi deci a relativităţii proiectelor omeneşti. Îndemnul la măsură şi la conştiinţa relativităţii istorice, precum şi ideea că epocile nu sunt izolate, ci împreună devin într-un fel martore ale jocului secund în epoca contemporană, reprezintă o parte din trăsăturile acestui *umanism istoric* al ideii de libertate pe care Nicolae Iorga îl contrapune umanismelor abstracte de

tip iluminist, care duceau la ignorarea unui adevăr istoric esenţial şi anume că legile şi imperativele au un conţinut istoric organic care trebuie să fie acceptat şi eliberat de iluzia că astfel de idei ar putea fi introduse din afară pe o cale raţională şi abstractă. În acest fel, în concepţia lui Iorga, libertatea nu este o simplă teorie bazată pe imperative etice, ci este o teorie bazată pe un raţionalism istoric care decurge din analiza atentă a epocilor în care se manifestă.

Înlăuntrul acestui raţionalism istoric, ideea de libertate este axială, iar domeniile ei de manifestare nu mai sunt doar cele ale gândirii şi ale „voinţei pure" (ca în eticele sistematice de natură kantiană), ci, acelea ale *muncii*, ale *politicii* şi ale *gândirii*.

Nicolae Iorga elaborează în acest sens un concept mai adânc al libertăţii care nu trebuie înţeleasă substanţialist şi nici nu trebuie ipostaziată prin unul din termenii ei.

Pentru Nicolae Iorga, esenţa libertăţii înseamnă dreapta proporţionalitate interioară a celor trei termeni, astfel încât în starea lor ideală – valori maxime ale libertăţii atât în sfera muncii, cât şi în aceea a politicii şi în sfera gândirii – nicio societate istorică nu se înfăţişează cu „proporţia de aur" a libertăţii, căci într-una avem o oarecare libertate a muncii, dar lipsesc libertatea politică şi a gândului, sau există epoci istorice în care aceste din urmă libertăţi au un caracter predominant. Ceea ce conferă acestei proporţii o valoare anume sunt tocmai structurile sociale. Aceste structuri lucrează şi din afară, dar şi din lăuntrul indivizilor, în aşa fel încât libertatea presupune un raport dialectic între dimensiunea sa individuală, inclusiv în ceea ce priveşte conştiinţa libertăţii şi cea socială ca manifestare a individului.

Urmărind astfel evoluţia ideii de libertate, Nicolae Iorga elaborează într-un chip cu totul original o *istorie interioară* a omenirii, care nu se reduce la istoria unei idei, ci cuprinde înfăţişările complexe pe care le ia omul liber în istorie. „Evoluţia ideii de libertate" este o carte europeană, de umanism, clădită cu gândul şi viziunea umanistului sud-est-european care a fost Nicolae Iorga şi care spune că istoria nu este numai descriptivă a unor evenimente, ci este şi istoria perpetuării în forme de largă diversitate a libertăţii fără de care omul ar fi încetat de a mai exista prin caracteristicile sale raţionale.

Fiecare formă istorică de societate poartă cu ea un anumit chip al libertăţii şi lasă în urma ei o idee istorică de libertate. Evoluţia ideii de libertate este evoluţia omului liber care, prin multitudinea de timpuri şi de geografii sociale care i-au fost hărăzite să le parcurgă, este în permanentă căutare a unei forme de libertate care să-i confere plenitudinea întreită: în muncă, în politică şi în gândire.

Iorga susţine că omul a stat întotdeauna într-o formă de libertate. Uneori s-a înălţat cu formele lui istorice de libertate, alteori a căzut sub ele sau împreună cu ele şi de cele mai multe ori a ieşit din unele pentru a intra în lumina altora.

Marele savant consemnează, aşadar, un tip istoric de libertate care ar putea fi înţeleasă prin traducerea pe care tot el o propune din Spinoza: „Libertatea este necesitate cu rost". A fi liber înseamnă a fi în rostul tău. A-ţi pierde rostul înseamnă totuna cu a-ţi pierde libertatea.

Un alt aspect deosebit de interesant care rezultă din aceste prelegeri dar şi din alte scrieri istorice ale savantului este ideea că antichitatea ţărănească nu se stinge niciodată în istorie, ci, dimpotrivă susţine proiecte istorice culturale sau politice la nivel macrosocial, venind astfel în contradicţie deseori cu proiectele susţinute pe temeiul unor sisteme raţionaliste şi abstracte. Uneori, aceste proiecte raţionalist-abstracte cresc sub forma unor canoane impuse peste popoarele care-şi continuă linia evolutivă a vechilor lor aşezăminte, aşa cum s-a întâmplat cu grecii sau cu perşii, sau aşa cum s-a întâmplat şi cu libertăţile ţărăneşti pe teritoriul României.

Încheiem aceste succinte considerente cu menţiunea că Nicolae Iorga propune o reconsiderare a ideii de libertate din perspectiva unei analize istorice concrete şi evolutive. Astfel, libertatea nu poate fi considerată numai prin conotaţiile sale care rezultă din definiţiile filosofice sau clasificările juridice, ci în primul rând ca realitate şi fapt istoric ancorate în specificul fiecărei epoci istorice, iar pe de altă parte, ca expresie a permanenţei continuităţii individualităţii umane, în special prin specificul naţional conferit de o anumită arie geografică.

BIBLIOGRAFIE

Nicolae Iorga, *Evoluţia ideii de libertate*, Bucureşti 1928.

Egyed Peter, *Libertatea în filozofie*, editura Grinta, Cluj Napoca, 2008.

Ilie Bădescu, *Conceptul de libertate în gândirea lui Nicolae* Iorga, Editura Meridiane, Bucureşti, 1987.

Nicolae Iorga – o personalitate românească

prof. Alice ROAIŢĂ, prof. Marius CHIVA

Au trecut pe nesimţite, şi nemarcaţi cum se cuvine de autorităţi şi organizaţii ale istoricilor, 70 de ani de la moartea marelui istoric Nicolae Iorga. Savantul a fost asasinat în noaptea de 27 spre 28 noiembrie 1940 de un comando legionar. Era unul dintre numeroasele asasinate executate de această organizaţie: primul ministru I.G. Duca (1879-1933), primul ministru Armand Călinescu (1893-1939), fostul prim-ministru Gheorghe Argeşanu (1883-1940) sau profesorii universitari Virgil Madgearu (1887-1940) şi Petre Andrei (1891-1940).

Nicolae Iorga a fost un pisc al cercetării istorice de la noi recunoscut la nivel universal, punct niciodată egalat până în prezent.

Nicolae Iorga (n. 17 ianuarie 1871, Botoşani – d. 27 noiembrie 1940, Strejnic, judeţul Prahova) a fost un istoric, critic literar, documentarist, dramaturg, poet, enciclopedist, memorialist, ministru, parlamentar, prim-ministru, profesor universitar şi academician român. După cum a afirmat George Călinescu, Iorga a jucat în cultura românească, în primele decenii ale secolului XX, „rolul lui Voltaire".

Părinţii lui Iorga au fost Nicu Iorga, avocat, şi Zulnia Iorga (născută Arghiropol). Numele de botez este *Niculae*, acesta fiind şi motivul pentru care, în marea majoritate a cazurilor, în timpul vieţii s-a semnat N. Iorga. Numele *Nicolae* apare târziu şi rar din mâna sa, fiind covârşitor folosit ulterior, la reeditarea (cenzurată şi parţială) a scrierilor sale. Soţia lui Nicolae Iorga a fost Catinca. Absolvent al Universităţii din Iaşi (1889), pe care a absolvit-o într-un singur an.

După studii elementare şi gimnaziale în Botoşani, termina Liceul Naţional din Iaşi în 1888. Absolvă Universitatea din Iaşi într-un singur an cu diploma *„magna cum laude"*. Continuă studiile universitare la Paris, Berlin şi Leipzig, obţinând doctoratul (1893) la numai 23 de ani.

Iorga devine în 1893, la numai 23 de ani, membru corespondent al Academiei Române. În 1894, la 24 de ani, obţine prin concurs catedra de istorie la Universitatea din Bucureşti. Din 1911 este membru activ al Academiei Române. Începând din 1922 ţine cursuri de vară la Vălenii de Munte, judeţul Prahova.

Nicolae Iorga: Ţara noastră are, înainte de toate, o datorie: aceea de a munci. Munca, adevărată şi spornică, nu se poate face decât prin solidaritate naţională.

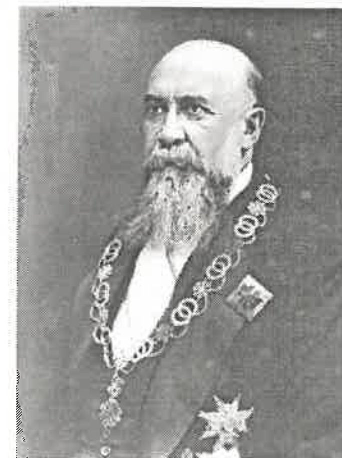
Dotat cu o memorie extraordinară, cunoştea istoria universală şi în special pe cea română în cele mai mici detalii. Nu este cu putinţă să-ţi alegi un domeniu din istoria românilor fără să constaţi că Nicolae Iorga a trecut deja pe acolo şi a tratat tema în mod fundamental. În timpul regimului comunist opera sa istorica a fost în mod conştient ignorată, istoria României fiind contrafăcută în concordanţă cu vederile regimului de către persoane aservite acestuia.

Nicolae Iorga a fost fondatorul (1920) şi directorul şcolii române din Paris (*„Fontenay-aux-Roses"*). A editat şi condus numeroase ziare şi reviste (*Neamul românesc*, *Revista istorică*, *Revue Historique du Sud-Est-Européen*, *Floarea darurilor* etc.). Este unul dintre doctrinarii sămănătorismului (a condus revista *Sămănătorul* în perioada 1905-1906).

Împreună cu un grup de profesori, fizicieni şi alţi oameni de ştiinţă a ajutat la pornirea mişcării de cercetaşi din România şi la dezvoltarea organizaţiei Cercetaşii României. Nicolae Iorga scria în cartea *O viaţă de om, aşa cum a fost*: „Eu nu am învăţat a ceti şi a scrie. Acestea sunt lucruri care mi-au venit de la sine". Opera sa se cifrează la 1.359 de lucrări (165 656 de pagini) şi peste 25.000 de articole. Barbu Teodorescu, cel care a scris cel mai mult despre savantul de origine moldovească, avea să remarce că „este savantul care a scris cel mai mult, nu numai dintre români, dar chiar dintre toţi cărturarii lumii. În orice caz nu există o altă bibliografie individuală mai vastă şi mai variată decât aceasta". Potrivit datelor care ne-au rămas, a scris în şapte limbi şi a vorbit în 16, iar biblioteca savantului a numărat 80.000 de volume, donată Academiei Române de profesor încă din timpul vieţii.

Cel mai mare istoric al românilor după cum a fost considerat nu de puţine ori, Nicolae Iorga a avut o activitate ştiinţifică de-a dreptul spectaculoasă. A ajuns membru corespondent al Academiei Române la 23 de ani (1893) şi a devenit membru plin în 1911. Între 1894 şi 1940 a fost titular pe o catedră de istorie a Universităţii din Bucureşti.

Opera sa ştiinţifică cuprinde diverse tipuri de lucrări: monografii de oraşe, de domnii, de familii, istoria bisericii, a armatei, comerţului, literaturii, tipăriturilor, a călătoriilor în străinătate etc. Se pot aminti câteva lucrări durabile: *Studii şi documente cu privire la istoria românilor*, 25 volume (1901-1913), *Istoria imperiului otoman* în cinci volume, *Istoria românilor* în zece volume (1936-1939). Nicolae Iorga a cochetat chiar şi cu literatura, a scris poezii, drame istorice (*Învierea lui Ştefan cel Mare*, *Tudor Vladimirescu*, *Doamna lui Eremia*, *Sfântul Francisc din Asisi* ş.a.), volume memorialistice (*Oameni cari au fost*, *O viaţă de om, aşa cum a fost*). A condus publicaţiile *Sămănătorul* şi *Neamul Românesc*.

Printre altele, lui Nicolae Iorga i se datorează îmbogăţirea gândirii istorice cu o nouă viziune, dominată de factorul spiritual şi întemeiată pe unele „permanenţe", coordonate ale dezvoltării istorice. În domeniul istoriei naţionale, a elaborat monografii şi sinteze de mare valoare (*Istoria lui Mihai Viteazul*, *Istoria bisericii române*, *Istoria armatei româneşti*, două volume, *Istoria comerţului românesc*, două volume, *Istoria Românilor*, zece volume ş.a.) şi a integrat istoria României în istoria universală (*La place des Roumains dans l'histoire universelle*, trei volume), relevând originalitatea culturii româneşti şi interdependenţa istoriei poporului român cu istoria altor popoare. Personalitatea şi opera ştiinţifică a lui Nicolae Iorga au fost apreciate de universităţi de pe tot mapamondul, 47 dintre acestea numărându-l ca membru sau doctor Honoris Causa.

Viaţa politică nu i-a oferit mare succes lui Nicolae Iorga. Cu toate acestea, a cunoscut practic toate demnităţile politice, de la şef de partid până la şef de cameră parlamentară, ministru şi prim-ministru. Nu a fost un om politic pe măsura faimei din viaţa ştiinţifică, dar a reuşit şi aici lucruri memorabile. A militat pentru întregirea naţională, implicându-se apoi în punerea pe baze morale sănătoase a statului român unificat. A fost un adversar de calibru al extremismului de dreapta de tip legionar, deşi a teoretizat la începuturi o astfel de doctrină. Faptul că a fost un adversar neîmpăcat al legionarilor i-a

adus moartea.

Dintre reperele vieții sale politice reținem câteva momente importante. A fost ales pentru prima dată deputat la 28 mai 1907. În 1910 a înființat, împreună cu A.C. Cuza, Partidul Naționalist Democrat, rămas doar sub coordonarea lui Iorga după 1920, reorganizat în 1926 sub numele de Partidul Național. Activitatea sa politică a fost încununată cu numirea ca prim-ministru și ministru al Instrucțiunii între 18 aprilie 1931 și 21 mai 1932, în fruntea primului guvern de „tehnocrați" din istoria noastră. În calitate de președinte al Consiliului de Miniștri, a semnat la 26 martie 1932 decretul pentru desființarea organizației legionare „Garda de Fier". Acest lucru, dar mai ales condamnarea lui Corneliu Zelea Codreanu, în urma unui proces cu Nicolae Iorga îi va grăbi savantului sfârșitul.

Pe 29 noiembrie 1940, ignorând dispozițiile autorităților legionare, care au interzis și arborarea drapelului în bernă la Universitatea și Academia Română, în semn de doliu după uciderea savantului, Constantin Rădulescu-Motru, președintele Academiei, a organizat inclusiv o adunare de doliu sub cupola acestei instituții. Iată ce spunea C. Rădulescu-Motru în discursul funebru: „Noi, care am fost atât de aproape de el, sub povara durerii abia ne putem aduna gândurile pentru a-i adresa ultimele cuvinte de despărțire. Nicolae Iorga a întrupat puterea de muncă intelectuală a neamului nostru în gradul cel mai înalt. Nu l-a întrecut nimeni până astăzi. (...). Râvna lui adâncă de a cunoaște și de a împărtăși și altora cunoștințele sale l-au făcut cercetător în cele mai variate ramuri de cultură. (...). Creator înscris și în cuvânt, de o fecunditate fără seamăn".

Cu două zile mai devreme, la 27 noiembrie 1940, la ora 17.30, cinci legionari pătrund în vila savantului din Sinaia și l-au ridicat sub pretextul că trebuie să dea unele declarații la București. În drum spre București, în noaptea de 27-28 noiembrie 1940 a fost asasinat în pădurea de salcâmi de lângă satul Strejnic, județul Prahova, ciuruit de gloanțele legionarilor: „...cu capul descoperit, cu mâna dreaptă depărtată de cap și degetele împreunate pentru închinare..."

A doua zi, 28 noiembrie 1940, corpul profesorului Iorga a fost găsit împușcat într-un șanț, „pe șoseaua Ploiești-Strejnic, cam la 1 km de Strejnic, pe partea dreaptă a șoselei, pe miriște, la o distanță de 15 m de șosea", de către gardianul public Petre Zamfir, aflat în serviciu la Chestura orașului Ploiești. Lângă cadavru s-au găsit nouă tuburi de cartușe, dintre care șapte de calibrul 7,65, iar două de calibrul 6,35. Avea 69 de ani. Potrivit afirmațiilor unor personalități istorice, „a fost cea mai odioasă crimă de la tăierea capului lui Miron Costin încoace". Autorii asasinatului au fost identificați în cele din urmă a fi: Ion Tucan (secretar general al Institutului Național al Cooperației), Ștefan Cojocaru (consilier la INC), Traian Baicu (director la INC), Ștefan Iacobete (șofer INC) și Tudor Dacu (informator al Poliției Legionare).

În aceeași zi a mai fost asasinat Virgil Madgearu în pădurea Snagov, modul de operare fiind asemănător cu cel din asasinatul asupra profesorului Iorga. De asemenea, s-a descoperit ulterior că cei doi au fost transportați spre locul respectivelor fapte abominabile cu același autoturism. În noaptea precedentă au mai fost asasinați 64 de înalți demnitari ai statului din perioada regimului carlist, printre care fostul prim-ministru Gheorghe Argeșanu.

BIBLIOGRAFIE

Nicolae Grigoraș, *Nicolae Iorga: omul și opera*, Iași, Editura Junimea, 1971

Barbu Theodorescu, *Nicolae Iorga (1871-1940)*. Biobibliografie, București, Editura Enciclopedică Română & Editura Militară, 1976

Petre Țurlea, *Nicolae Iorga, o viață pentru neamul românesc*, București, Editura Pro Historia, 2001

Valeriu Râpeanu, *Nicolae Iorga: 1940-1947*, 2 vol., București, Editura Gramar, 2001-2002

Ion Șt. Baicu, *Nicolae Iorga și Partidul Naționalist Democrat în viziunea presei și a documentelor de arhivă prahovene: 1890-1948*, București, Editura Academiei Române, 2005

Victor Crăciun, *Nicolae Iorga, scriitorul*, București, Editura Semne, 2005

Pamfil Șeicaru, *Nicolae Iorga*, București, Editura Tritonic, 2005

Stelian Neagoe, *Oameni politici români*, Editura Machiavelli, București, 2007, pp. 385-389

Nicholas Nagy-Talavera, *Nicolae Iorga – O biografie*, Editura Institutul European, București, 1999

Nicolae C. Nicolescu, *Șefii de stat și de guvern ai României (1859 – 2003)*, Editura Meronia, București, 2003, pp. 276-283

Un proiect eșuat – Teatrul orășenesc (1869-1882)

prof. Elena ȘTEFĂNICĂ

Teatrului, ca și instituție, i s-a acordat o importanță deosebită la jumătatea secolului al XIX-lea, fiind considerat „cea mai mare școală de educație, pe lângă biserică și școală; el este un templu al moralității, al inimii și al științei"[1].

„Trupe de teatru – germane, franceze –, trupe de operă, teatrul grecesc – mai ales în perioada premergătoare anului 1821 – au circulat în centrele urbane, mai ales în capitalele din Principate, dar și Botoșani, Bacău, la Brăila și Galați, la Craiova și Pitești"[2]. Piesele se jucau în limbile franceză, germană sau italiană, dar, din ce în ce mai des, în limba română[3]. La jumătatea secolului al XIX-lea, Piteștiul s-a numărat printre orașele Țării Românești care aveau „teatre statornice", în propriile localuri, alături de Craiova, Câmpulung, Galați, Ploiești etc[4]. Aceste localuri însă erau particulare (Sala Lehrer, devenită Uklar, Dacia ș.a.). În aceeași perioadă, în tratatul de *Istoria românilor*, se semnalează ritmul rapid de schimbare a repertoriului acestor teatre. Astfel, „în stagiunea 1852-1853, repertoriul teatrului din Pitești a cuprins 83 de piese!"[5].

Teatrul era o sursă de petrecere a timpului liber pentru o anumită parte a piteștenilor. Orașul Pitești oferea, însă, mai ales în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea și începutul celui următor, nenumărate alte „distracții": plimbarea în grădina publică, unde cânta fanfara regimentului din localitate și unde vara aveau loc spectacole în aer liber (foc de artificii, varieté, reprezentații de gimnastică etc.); lângă grădina publică, pe locul viitorului „Palat administrativ" (azi „Muzeul Județean Argeș"), se instalau circuri; bâlciurile erau nelipsite din oraș de marile sărbători din jurul Paștelui, de Sf. Gheorghe, Duminica Tomii, dar devenise un specific al locului „Târgul Moșilor" care avea loc odată cu sărbătoarea "Înălțării". În anumite locații (Târgul din Vale, Ceaprazari, Trivalea ș.a.) se instalau, după Paște, „dulapuri"[6], călușei, jocul cu belciuge, expoziții de curiozități ale naturii (chiar umane!), iar "artiști ambulanți" se găseau prin centrul orașului (după ce primiseră autorizație de la Primărie, în schimbul unei taxe), care expuneau maimuțe, papagali, șoareci albi sau care cântau la „flașnetă" și ofereau posibilitatea aflării viitorului cu ajutorul zodiacelor, al biletelor de papagal sau de către „cărturărese" (și ele autorizate!).

În acest context, un aspect important al vieții culturale piteștene din a doua jumătate a secolului al XIX-lea l-a constituit necesitatea construirii unui teatru orășenesc. Pentru aceasta, primăria a concesionat lui *M. Vasilescu și Companiei* un loc *trebuincios în piața Sf. Nicolae pentru clădirea unei săli de teatru cu cazinou și birt, acolo unde era cazarma pompierilor,* în anul 1869. Se prevedea că noul teatru va fi așezat între piața nouă și grădina publică ce urmează a se construi. Terenul era concesionat pe o perioadă de 15 ani (de la 26 octombrie 1869, când se încheie contractul, și până în 1884). Destinația clădirii trebuia să fie, conform contractului, pentru *reprezentări și spectacol de orice natură, baluri și întruniri de orice fel, pe cât nu va fi în contra moralei*[7]. În contractul încheiat între cele două părți se stipula că primăria da cheresteaua, asigura accesul prin Grădina publică, întreținea Grădina și o lumina până la ora două din noapte. După 15 ani, Vasilescu trebuia să predea Primăriei localul în stare bună, cu toate lojile și stalurile teatrului, primăria devenind proprietar de drept al clădirii. Actul s-a încheiat la 28 august 1869, cu modificările și autorizațiile ulterioare. Primarul orașului era N. Nanoescu.

Teatrul „Alexandru Davila"

Pentru ridicarea clădirii de teatru era necesară și obținerea aprobării domnești, potrivit alin. V, art. 71 din Legea comunală din 1864. Aprobarea este obținută, pe document păstrându-se semnătura primului-ministru.

Lucrurile decurg normal: la 31 august 1870, Direcțiunea Teatrelor din România îi trimite Primarului Piteștiului un Regulament de funcționare a teatrelor[8], iar la 14 octombrie 1870, arhitectul orașului cerea Consiliului comunal aprobare pentru construirea unor alei pe lângă teatru pentru a nu se mai inunda Grădina publică, numită atunci „Carol I"[9].

La numai cinci ani însă, în 1875, prefectul îl anunță pe primarul Piteștiului că, în ziua de 11 februarie 1875, ora 12, clădirii *destinate de Teatru i-a căzut acoperișul dinspre răsărit și o parte din ziduri*[10]. Din această pricină este dat în judecată Vasilescu. Construcția începuse în 1869, iar la șase ani, mai exact la 16 aprilie 1875, nu era terminată și ajunsese *să pericliteze trecătorii*[11]. Cu amărăciune, primarul orașului argumentează în 1875 motivele acționării în judecată a lui Vasilescu pentru a termina clădirea teatrului și a îndeplini astfel obligațiile contractului semnat în 1869. Astfel, afirma primarul: comuna a concesionat terenul pentru *ca să se bucure întâi de o înfrumusețare și al doilea, de a se distra publicul ce ar frecventa teatrul; astăzi, în locul unei înfrumusețări, terenul se găsește ocupat de o ruină supusă pericolului dărâmării și situată în fața Grădinii publice din centrul comunei*[12].

Procesul pentru clădirea teatrului cu concesionarul Vasilescu s-a stins tocmai în 1882, prin cedarea clădirii fără nicio condiție[13].

Încercări de a ridica un teatru au mai existat. În 1877 s-a constituit o societate anonimă pentru construirea clădirii Teatrului din Pitești, iar în 1882, Constantin Cristescu cedează primăriei (primar: N. Viișoreanu) un loc pe strada Egalității, pentru a se stinge un proces cu primăria, la 20 februarie 1882[14], tot pentru teatru. Din păcate, piteștenii nu-și vor realiza visul de a avea un local propriu de teatru decât după Al Doilea Război Mondial[15].

NOTE

[1] *Istoria Românilor*, tomul VII, vol. II, p. 856
[2] *Ibidem*, p. 359
[3] *Ibidem*
[4] *Ibidem*, p. 853
[5] *Ibidem*, p. 856
[6] Dulap = scrânciob, leagăn de lemn sau construcții cu mai multe leagăne fixate pe același schelet care se balansează sau se învârtește în cerc, servind ca mijloc de distracție (conform DEX).
[7] DGAS, filiala Argeș, *fond Primăria Pitești*, dos. 28/1869-1885, f. 2.
[8] Ibidem, dos. 13.
[9] Ibidem, dos. 14, 15
[0] Ibidem, dos. 19
[11] Ibidem, dos. 20.
[12] Ibidem
[13] Ibidem, dos. 4/1882, f. 12.
[14] Ibidem, dos. 38/1882.
[15] În 1948 s-a ridicat în Pitești Teatrul Muncitoresc, devenit, la 1 februarie 1949, Teatru de Stat, actualmente Teatrul „Alexandru Davila" (clădirea a fost renovată în anii 1977-1978), apud. Popa, Petre ș.a, *Op. cit., passim.*

Noi pagini în „Evantaiul celor 10 000 de gânduri" închinate prieteniei româno-chineze

prof. drd. Constantin VĂRĂȘCANU
Asociația Română de Prietenie cu Republica Populară Chineză, Filiala Argeș

13 aprilie 2001 va rămâne o Zi Jubiliară în calendarul Asociației Române de Prietenie cu Republica Populară Chineză, Filiala Argeş. A fost un prilej de bilanț şi perspectivă la împlinirea unui deceniu de existență a Filialei argeşene, o zi marcată de activități deosebite, pline de substanță şi cu o mare încărcătură emoțională, organizate cu acest prilej la Biblioteca Județeană „Dinicu Golescu" din Piteşti.

Sala de lectură a Bibliotecii a devenit neîncăpătoare pentru întâlnirea membrilor şi simpatizanților Filialei județene cu oaspeți din China şi de la Bucureşti. La eveniment au participat Florea Dumitrescu, fost ambasador al României la Beijing, în prezent preşedintele Asociației Române de Prietenie cu Republica Populară Chineză, Ion Bobocea, membru în conducerea Asociației, scriitorii Ion Parepa şi Alexandru Bartoc, generalul Armatei Chineze de Eliberare Li Donghui, vicepreşedinte al Asociației de Prietenie a Poporului Chinez cu Străinătatea, împreună cu soția Zheo Xiaoling, vorbitor de limbă română, cu studii universitare la Bucureşti.

Cu acest prilej a fost lansat la Piteşti volumul III al monumentalei cărți, *Evantaiul celor 10 000 de gânduri. România şi China. Trei veacuri de istorie*, Bucureşti 2010, autori: ambasador dr. ec. Florea Dumitrescu şi Ileana Hogea-Velişcu, sinolog. Cartea a apărut din inițiativa şi cu sprijinul Asociației Române de Prietenie cu Republica Populară Chineză. Pe lângă volumul menționat, a fost prezentata şi cartea *Nestemate ale culturii chineze. Prinos de iubire pentru poporul chinez*, scrisă de dr. ec. Florea Dumitrescu şi Ileana Hogea-Velişcu.

Pe marginea acestor eflorescențe ale prieteniei româno-chineze a luat cuvântul Olga Halibei, vicepreşedinte al Asociației de Prietenie România – Republica Populară Chineză, Filiala Argeş vorbitor şi traducător de limba chineză.

În deschiderea manifestării, dr. Octavian Sachelarie, director al instituției gazdă, a adresat un cuvânt de bun venit oaspeților şi îi acordă Diploma de Excelență a Bibliotecii Județene *Dinicu Golescu*.

Prof. univ. dr. Petre Popa, preşedintele Asociației Române de Prietenie cu Republica Populară Chineză, Filiala Argeş, autor al cărților *Vasul de porțelan pictat cu o mie de flori* şi *China. Sensuri istorice*, adresându-se înalților oaspeți şi tuturor participanților, a prezentat momente mai importante din existența filialei argeşene, dintre care trebuie reținute zilele de 20 aprilie 2001 – oficializarea înființării acesteia şi 27 aprilie 2001 – prima reuniune a noii Filiale, găzduită de Rectoratul Universității din Piteşti, în prezența notabilităților județene şi municipale, ambasadorului Republicii Populare Chineze la Bucureşti, a preşedintelui Asociației pe țară, Florea Dumitrescu, fost ambasador al României la Beijing (1978-1983). Pentru coordonarea activității Filialei s-a nominalizat un comitet format din preşedinte (prof. univ. dr. Petre Popa); vicepreşedinte (prof. Olga Halibei), secretar (ing. Adrian Feneşan), patru membrii (prof. Constantin Ştefănescu, economist Monica Dudău, ing. Victor Jigman, prof. univ. dr. Nicolae Barbu), formulă existentă şi în prezent.

Dintre activitățile Filialei, vorbitorul menționează sărbătorirea cu regularitate la Piteşti a *Zilei Naționale a Republicii Populare Chineze şi a Anului Nou Chinezesc.* Periodic, s-au derulat acțiuni tematice, interactive, dintre care: *China la începutul mileniului III, China, țara turismului mondial* (2004), *China – O țară două sisteme* (2006), *China Mare Putere Olimpică* (2007), *Shanghai – Capitala Economiei Mondiale* (2010). Două dintre aceste manifestări au fost onorate de prezența ambasadorilor Republicii Populare Chineze la Bucureşti *Chen Delai* (2001) şi *Liu Zengwen* (2010). Mai sunt menționate amplele expoziții documentare primite de la Ambasadă, găzduite în spațiile Muzeului Județean, intitulate *Macao – Zece ani de la retrocedare,* respectiv *Caleidoscopul Chinei,* dar şi prezentarea volumelor I şi II din cartea *Evantaiul celor 10.000 de gânduri. România şi China Trei veacuri de istorie.*

Ca perspective de viitor, preşedintele Filialei argeşene, menționează intenția înființării unei filiale a Institutului de *Cultură Chineză Confucius* şi a unei structuri universitare de stat pentru pregătirea studenților veniți din China.

Preşedintele Asociației Române de Prietenie cu Republica Populară Chineză, Florea Dumitrescu, a menționat că a venit la Piteşti pentru a lua parte la această manifestare culturală a filialei argeşene şi la prezentarea celor două cărți editate la 60 de ani de la stabilirea relațiilor de prietenie între România şi Republica Populară Chineză.

Domnul general Li Donghui mulțumeşte pentru cinstea de a fi invitat împreună cu soția la aniversarea celor 10 ani de la înființarea Filialei Argeş.

Gheorghe Davidescu, prefectul județului Argeş, consideră că este onorat să fie prezent într-o astfel de adunare alături de ambasadorii prieteniei unui popor despre care nu putem spune decât lucruri frumoase. În anul 2005, vizitând China, s-a simțit într-o altă lume. Are toată admirația pentru poporul chinez care ne poate fi exemplu.

Colonelul (r) Marius Balaban, preşedintele Asociației Naționale Cultul Eroilor, Filiala Argeş, salutând milităreşte înaltul oaspete şi însoțitorii săi, menționează că prietenia nu trebuie să fie numai declarativă, ci bazată pe fapte. Astfel China ne-a fost alături în 1968, în criza cehoslovacă, în 1970 la inundații în 1977 la cutremur, iar România a fost alături de China la epidemia din 2003 şi la cutremurul din 2008. China respectă tradițiile, trecutul, eroii. Propun să dezvoltăm relațiile de colaborare prin intermediul revistei *Argeş – Cultul Eroilor* şi oferă paginile dedicate Chinei din numărul 5 al acesteia, în curs de apariție.

Col. (r) Ion Bratu membru al aceleiaşi filiale afirmă că este un admirator al poporului chinez, care a *câştigat bătălia cu istoria*, al gândirii şi copleşitoarei culturi a acestuia.

Domnul ing. Ion Pietrăreanu, fost director al Combinatului pentru Prelucrarea Lemnului Piteşti menționează vizita preşedintelui Republicii Populare Chineze Zhou Enlai la întreprinderea amintită, consemnată în Cartea de Aur a acesteia, precum şi a unei delegații din provincia Si Zhuan din anul 1984.

Col. (r) Eugen Popescu, vicepreşedinte al Asociației Naționale Cultul Eroilor, Filiala Argeş, se referă la vizita pe care a efectuat-o în fruntea unei delegații militare în provinciile Beijing, Nancing, Saicing.

Prof. drd. Cornel Popescu transmite un salut călduros din partea primarului oraşului Mioveni, Ion Georgescu şi a Consiliului Local Mioveni.

Domnul colonel (r) Gheorghe Rădescu, menționează că în urmă cu 60 de ani, fiind tânăr locotenent la Corpul 4 Tancuri, a participat la schimburi de delegații militare, cunoscând tinerii armatei chineze, care l-au impresionat prin ținută şi modestie.

În încheierea manifestării, directorul Bibliotecii județene a conchis că relațiile româno-chineze trebuie să aibă o continuitate. *Ele reprezintă o relație de suflet.* Un grup de elevi de la Colegiul Național *Ion C. Brătianu* a oferit flori soției domnului general, întrețînându-se cu distinşii oaspeți. Apreciind gestul, domnul general Li Donghui i-a invitat pe tinerii simpatizanți să viziteze China şi le-a spus că *fiecare dintre noi trebuie să punem o cărămidă la Marele Zid Chinezesc şi astfel el va dăinui veşnic.*

Monumentul Eroilor din Găvana

Restituiri Pitești

Nr. 2(21)/2011

Colectivul de redacție:
Director: dr. Cornel CARP
Redactor-șef: prof. Marius CHIVA
Redactor-șef adjunct: prof. Marin TOMA
Redactori: prof. Ionel Claudiu DUMITRESCU
prof. Marius MOTREANU
Narcis Viorel DANCIU
Culegere: Ioana NACIU
Corectură: Constantin CÂRSTOIU
Tehnoredactare: Carmen RĂDULESCU
Relații cu publicul: Carmen SAITA

Consilieri științifici: prof. univ. dr. Petre POPA
prof. drd. Constantin VĂRĂȘCANU

Adresa redacției: Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții,
tel. 0248/216348, 219976
fax. 0248/210068
http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Revista *Restituiri Pitești* apare trimestrial sub egida Consiliului Local și a Primăriei Pitești. Publică articole pe teme de istorie universală și românească, sociologie politică, antropologie socială și culturală, precum și documente variate provenind din Arhivele Naționale ale Statului, Arhivele Militare Române sau arhive personale.

ISSN: 1583-5863
Editor – Centrul Cultural Pitești
Tiparul executat la S.C. Pământul S.R.L.

Poarta Eroilor Argeșeni